

STINA HÖGNABBA & SANNA RANTO

LASTEN HYVINVOINTIKERTOMUS

Katsaus helsinkiläisten lasten hyvinvointiin 2017

4

TYÖPAPEREITA 2017

Helsingin kaupunki
Tietokeskus

TYÖPAPEREITA
ARBETSPAPPER
WORKING PAPERS

2017:4

SISÄLLYS

1 Johdanto.....	3
2 Väestö ja elinolot.....	7
3 Terveys.....	15
4 Turvallisuus.....	21
5 Tulevaisuuden hallinta.....	24
6 Tunteet, vuorovaikutus ja identiteetti.....	28
7 Käytännöllinen viisaus.....	31
8 Leikki ja vapaa-aika.....	33
9 Osallisuus.....	37
10 Lopuksi.....	39
Lähteet.....	43

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilastotietokanta:
www.hyvinvointitilastot.fi

1 JOHDANTO

Lasten hyvinvoinnin tietotyö Helsingissä

Mitä tällä hetkellä tiedetään helsinkiläislasten hyvinvoinnista? Minkälaisissa perheissä ja kasvuympäristöissä lapset asuvat ja elävät? Katsaukseen käytetty tietosisältö perustuu rakenteilla olevan lasten hyvinvoinnin tilastotietokannan sisältöihin www.hyvinvointitilastot.fi ja antaa yleiskuvan käytössä olevista tilastotiedoista lasten palvelujen suunnittelun ja päätöksenteon tueksi. Katsaus ei ole kaiken kattava vaan tarjolla on kuvaus niistä hyvinvointitiedoista, joita maaliskuussa 2017 on käytettävissä. Esimerkiksi tutkimustieto, lasten omat hyvinvointikokemukset sekä asiantuntijoiden käsitykset puuttuvat vielä.

Olemassa olevat valtakunnalliset tilastotietokannat sisältävät jonkin verran tietoa lapsiperheistä, heidän elinoloistaan sekä vanhempien hyvinvoinnin eri ulottuvuuksista. Lasten, ja erityisesti alle kouluikäisten lasten hyvinvointitiedosta on kuitenkin puutetta. Samoin alueellista tietoa kaupungin sisäisestä kehityksestä on vain niukasti saatavilla. Samaan aikaan lainsäädäntö, kuten lastensuojelulaki ja opiskelijahuoltolaki velvoittavat kuntia tuottamaan tietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilasta ja kehityksestä.

Pienten lasten hyvinvointitiedon puutteeseen on myös reagoitu valtakunnallisesti. Hallituksen kärkihankkeessa olevassa lapsi ja perhepalveluiden muutosohjelmassa (LAPE) vahvistetaan tietoperusteisuutta. Osana sitä Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos on käynnistämässä säännöllisen lasten terveys-, hyvinvointi ja palvelut (LTH)-tutkimuksen, joka sisältää erilaisia tiedonkeruita ja tulee tuottamaan pitkällä aikavälillä seurantatietoa. Keväällä 2017 toteutettava kouluterveyskysely laajenee myös nuorempiin lapsiin ja heidän vanhempiin, ja sen tulokset ovat kuntien käytössä loppuvuodesta 2017.

Helsinki on vuonna 2016 osallistunut kahteen Terveyden ja hyvinvointilaitoksen koordinoimaan tutkimushankkeeseen. Ensimmäisessä hankkeessa kerättiin tietoa niiltä helsinkiläisiltä vanhemmilta, joilla on yksivuotias lapsi. Toinen laaja tutkimushanke liittyy nelivuotiaiden lasten terveystarkastuksiin, ja sen yhteydessä kerättyyn hyvinvointitietoon. Lisäksi tietokeskus ja varhaiskasvatusvirasto toteuttavat yhteistyössä Kelan tutkimusosaston kanssa tutkimushanketta, jossa luodaan kokonaiskuva varhaiskasvatuspalvelujen käytöstä lapsi- ja perhetasolla ja tutkitaan pienten lasten vanhempien työllistymistä. Näistä kolmesta hankkeesta on tulossa tutkimustuloksia vuonna 2017.

Lasten hyvinvointihanke sisällytettiin Helsingin kaupungin tilasto- ja tutkimusohjelmaan vuosille 2016–2017. Tavoitteeksi määriteltiin ”*tuottaa ja koota tietoa lasten hyvinvoinnin tilasta ja kehityksestä Helsingissä*” tietoperustaisen hyvinvointijohtamisen tueksi.

Kohderyhmäksi määriteltiin 0–15-vuotiaat. 15–29-vuotiaiden helsinkiläisnuorten hyvinvoinnin tilasta on koottu oma verkkosivusto www.nuortenhyvinvointikertomus.fi. Pidemmällä tähtäimellä myös helsinkiläislusten hyvinvoinnista on tavoitteena saada tilastotietoihin yhdistetty verkkosivusto.

Lasten hyvinvoinnin tietotyötä toteutetaan moniammatillisen ja useasta eri toimijasta koostuvan työryhmän yhteistyönä. Työryhmässä ovat mukana tietokeskus, sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, opetusvirasto, varhaiskasvatusvirasto, nuorisosiainkeskus, liikuntavirasto ja kulttuurikeskus. Työryhmän työtä tukee ja ohjaa Helsingin LASU-kollegio. Kokemuksemme mukaan virastojen välinen yhteistyö on tuottanut monipuolisen tietopohjan. Työssä on tärkeää valita parhaat indikaattorit kuvaamaan ilmiötä, ja työryhmän yksi suurimmista töistä oli löytää ne tiedot, jotka parhaiten kuvaavat lasten hyvinvointia valitusta hyvinvointinäkemyksestä käsin.

Hyvinvointinäkemys ja hyvinvoinnin osa-alueet

Keväällä 2016 lasten hyvinvoinnin tietotyö käynnistettiin työryhmässä muodostamalla yhteinen hyvinvointinäkemys sekä kartoittamalla olemassa olevaa tilasto- ja tutkimustietoa 0–15-vuotiaiden hyvinvoinnista. Työryhmän näkemys oli, että ensin muodostetaan viitekehys tietotyölle, jotta tietojen etsiminen ja määrittely olisi johdonmukaista ja systemaattista.

Tietotyön lähtökohtana on, että jokaisella helsinkiläislapsella on oikeus hyvään ja arvokkaaseen lapsuuteen ja heille varmistetaan mahdollisuudet omien taitojen, voimavarojen ja kykyjen löytämiseen ja kehittämiseen. Avainsanoja ovat: yhdenvertaisuus, lasten oikeudet, rikastava monimuotoisuus ja lapsiystävällisyys.

Tietotyötä ohjaa YK:n lasten oikeuksien sopimuksen keskeiset periaatteet, jotka ovat syrjimättömyys, lapsen edun huomioiminen, oikeus elämään ja kehittymiseen sekä lapsen näkemyksen kunnioittaminen. Lisäksi tietotyön tausta-ajattelussa sovelletaan toimintavalmiuksien (capability approach) hyvinvointikäsitystä, jossa korostetaan ihmisarvoa, vapautta valita sekä omien mahdollisuuksien, kykyjen ja voimavarojen tukemista.

Tietotyölle muodostettiin hyvinvoinnin viitekehys sisältäen yhdeksän osa-alueita. Jokaiselle osa-alueelle on määritelty tavoitetilä, johon tiedontuotannolla pitkällä aikavälillä pyritään vastaamaan. Tämä katsaus on rakennettu hyvinvoinnin osa-alueiden mukaan ja jokaisen osa-alueen alkuun on kirjattu kunkin osa-alueen hyvinvoinnin tavoitetilä. Katsauksen tietosisällöt ovat vielä epätasapainossa, joisakin on vain yksi tai muutama indikaattori, kun toisissa taas on enemmän. Luonto ja kestävä kehitysosa-alueesta puuttuu toistaiseksi tietoa.

Lasten hyvinvoinnin osa-alueet:

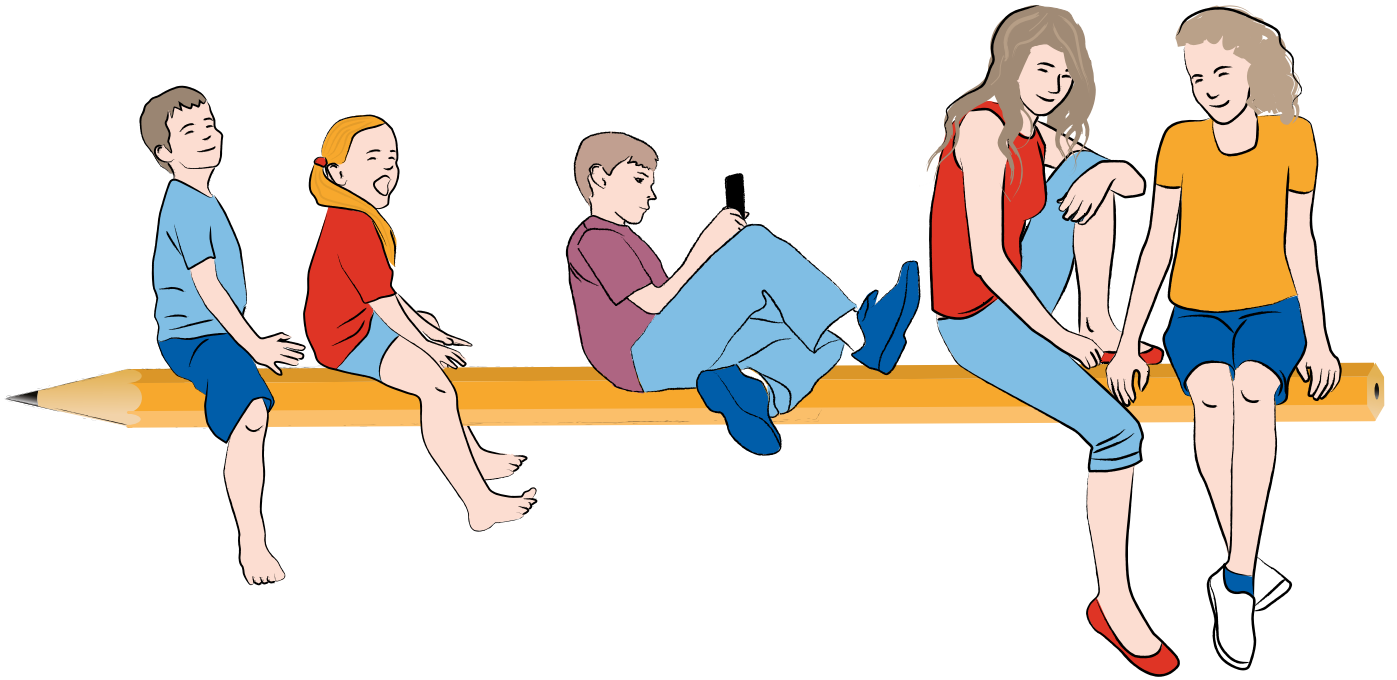

Hyvinvointi-indikaattorit

Hyvinvoinnin viitekehyksen luomisen jälkeen käynnistettiin indikaattorien määrittelytyö. Tämä työ on vielä kesken ja monelle osa-alueelle on suuria haasteita löytää tilastotuotannosta tietoa. Näitä tietoaukkoja pyritään tulevaisuudessa täydentämään tutkimustiedolla sekä lasten ja heidän perheidensä kokemustiedolla sekä asiantuntijätiedolla. Työn tavoitteena on, että lasten hyvinvointi-indikaattoreista nostetaan tärkeimmät indikaattorit kaupunkitasoiseen väestöryhmien hyvinvoinnin raportointiin ja seurantaan.

Lasten hyvinvointi-indikaattoreita varten on luotu oma osio helsinkiläisten hyvinvoinnin tietokantaan osoitteessa www.hyvinvointitilastot.fi. Tietokanta sisältää myös nuorten hyvinvointikertomuksen tilastotiedot. Lasten hyvinvoinnin indikaattorit on jaoteltu hyvinvoinnin osa-alueiden mukaan ja tietokannasta on löydettävissä tilastotietojen lisäksi valmiita kuvioita ja karttoja. Maaliskuussa 2017 tietokannasta löytyy 36 eri indikaattoria kahdeksasta eri osa-alueesta. Osasta indikaattoreista on tietoa suur- tai peruspiiratasolla, joka mahdollistaa Helsingin sisäisten aluevertailujen tekemisen.

Hyvinvointi-indikaattoreiksi on pyritty valitsemaan sellaisia tilastotietoja, joista voi nyt ja tulevaisuudessa seurata ilmiön kehitystä. Tietojen tulee olla luotettavia ja hyvien tilastointi- ja tutkimuskäytänteiden mukaisesti tuotettuja. Tietoja löytyy sekä lapsista että lapsiperheistä. Aina kun tietopohja on mahdollistanut, mukaan on otettu taustatietoja kuten sukupuoli, äidinkieli tai perherakenne kertomaan väestöryhmien välisistä eroista. Käytännössä useissa aiheissa oli järkevämpää laajentaa lasten ikäluokkaa koskemaan kaikkia alle 18-vuotiaita eikä vain tarkastella alle 15-vuotiaita. Pidemmällä aikavälillä tavoitteena on, että tilastotietokannasta löytyy sekä voimavara- että riski-indikaattoreita.

Yhteistyöllä on luotu alku monimuotoiselle tietotyölle

Tilastotietokanta on rakennettu Helsingin kaupungin tietokeskuksessa, jossa sitä myös ylläpidetään. Indikaattoreissa on mukana metatiedot, jotka kertovat käyttäjälle, miten indikaattori on muodostettu ja mitä se sisältää. Indikaattoritiedoissa, sen tulkinnassa ja käytetyssä kielessä on pyritty moniammatillisuuteen – indikaattorit eivät ole yksittäisen ammattikunnan rajattu näkökulma vaan kaikkien laajasti hyödynnettävissä.

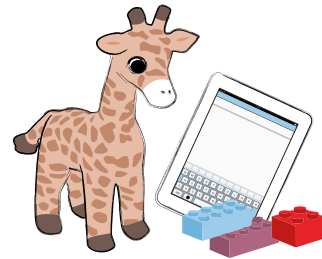
Uutta tässä tietotyöskentelyssä on virastojen välinen vahva tietojen tuottamisen yhteistyökäytäntö, joka on mahdollistanut eri virastojen omien tilastosisältöjen saattamisen kaikille yhteiseen käyttöön. Tilastotietokannasta löytyy esimerkiksi tietoa helsinkiläislasten ylipainosta ja karieksesta, koululaisten myönteisistä ja korjaavista Wilma-merkinnöistä, urheiluseuroissa liikkuvista, taiteen perusopetukseen osallistuneista lapsista sekä päivähoitossa olevien 4-vuotiaiden kokemuksia kiusaamisesta ja kavereista.

Tervetuloa tutustumaan: www.hyvinvointitilastot.fi

Työryhmä:

- Stina Högnabba ja Sanna Ranto, Tietokeskus
- Mikko Mäkelä ja Pasi Brandt, Varhaiskasvatusvirasto
- Vesa Nevalainen ja Markus Salonen, Opetusvirasto
- Tiina Nurmi ja Pirjo Mattila, Nuorisoasiainkeskus
- Petteri Räisänen, Kulttuurikeskus
- Tarja Saarinen ja Taina Hussi, Sosiaali- ja terveystieteiden virasto
- Tytti Soini, Liikuntavirasto

2 VÄESTÖ JA ELINOLOT

Osa-alueessa kuvataan lasten ja lapsiperheiden väestömääriä, elinoloja ja niiden kehitystä Helsingissä ja Helsingin eri alueilla. Lapsiperheiden elinoloja kuvataan tulojen, työllisyyden, koulutuksen ja asumisen tilastotiedoilla.

Joka kymmenes suomalainen lapsi asuu Helsingissä

Helsingissä asui 103 530 alle 18-vuotiasta vuoden 2016 alussa. 16 prosenttia koko kaupungin asukkaista oli lapsia ja joka kymmenes suomalainen lapsi asuu Helsingissä. Lapsista 45 400 oli alle 7-vuotiaita, 47 700 oli 7–15-vuotiaita ja 10 500 16–17-vuotiaita.

Lapset ovat helsinkiläisistä monikulttuurisimpia. 17 prosenttia eli 17 800 heistä puhui äidinkielenään jotain muuta kieltä kuin suomea, ruotsia tai saamea – aikuisväestöllä osuus on 13 prosenttia. Suomen ja ruotsin jälkeen lasten puhutuimmat kielet ovat somali, venäjä, viro ja arabia.

Lasten määrä on kasvanut vuodesta 2008 lähtien ja vuodesta 2014 lähtien nopeammin kuin muu väestö. Viime vuosina päivähoitoikäisten ja alaluokkaikäisten määrät ovat kasvaneet, mutta tätä vanhempien määrät ovat laskeneet. Ikäluokkien aaltoliike kasvattaa tulevaisuudessa myös vanhempien lasten määriä, ja kokonaisuudessaan alle 18-vuotiaiden määrän arvioidaan kasvavan 122 000 lapseen vuoteen 2025 mennessä. Vieraskielisten lasten osuus arvioidaan olevan tuolloin 23 prosenttia.

Lasten määrä ja väestöosuus vaihtelee paljon Helsingin eri alueilla. Suurimmillaan alle 18-vuotiaiden osuus on Östersundomissa, jossa 30 prosenttia väestöstä on lapsia. Pienimmillään lasten osuus on vain 4 prosenttia Alppiharjussa. Lasten osuus väestöstä on suurin Östersundomin lisäksi Pohjoisessa, Koillisessa ja Itäisessä suurpiirissä, pienin taas Keskisessä ja Eteläisessä suurpiirissä.

Helsinkiläisistä lapsista:

6,5 % oli ruotsinkielinen

17 % äidinkieli oli muu kuin suomi, ruotsi tai saame

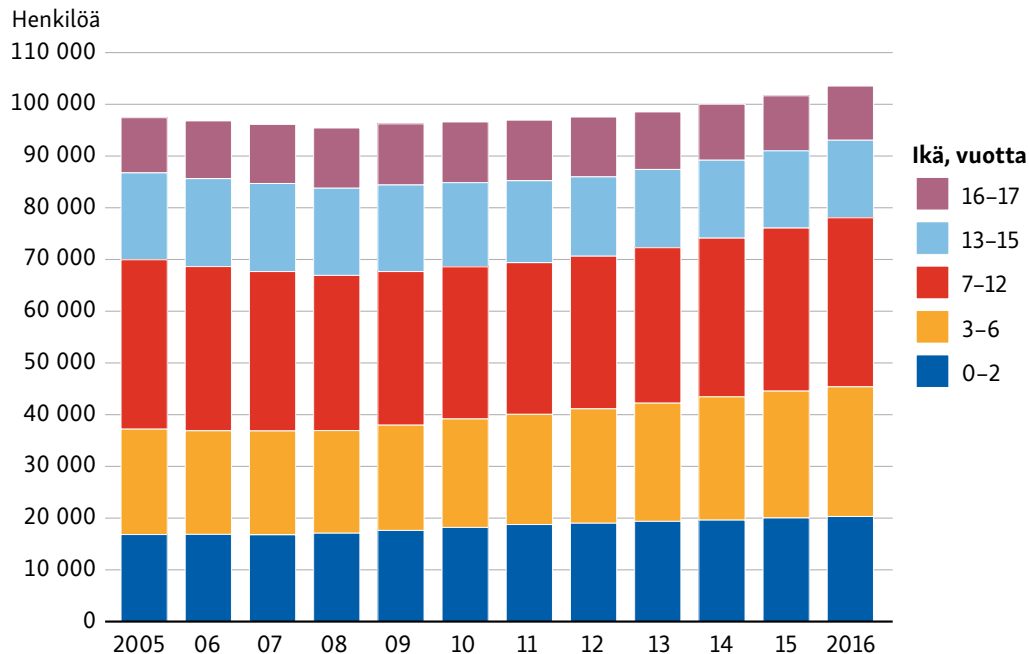
4 % oli somalinkielinen

3 % oli venäjänkielinen

7,6 % syntynyt ulkomailla

Kuvio 1. Helsingiläisten alle 18-vuotiaiden määrä ikäluokan mukaan vuosina 2005–2016

Lähde: Tilastokeskus.

Joka neljäs lapsi asuu yhden huoltajan perheessä

Lapsiperheitä, joissa oli ainakin yksi alle 18-vuotias lapsi, oli Helsingissä vajaa 60 000 vuoden 2016 alussa. Kaikkiaan lapsiperheissä asui reilu 210 000 henkilöä eli kaikista helsingiläisistä kolmannes asui lapsiperheissä. Vuosina 2010–2016 lapsiperheiden määrä on kasvanut Helsingissä lähes 4 200 perheellä eli kahdeksalla prosentilla.

Perheiden keskikoossa ja lapsimäärässä ei ole tapahtunut juurikaan muutoksia viime vuosina. Alle 18-vuotiaita lapsia perheissä on keskimäärin 1,67. Perheistä puolet oli sellaisia, joissa oli vain yksi alle 18-vuotias lapsi. 37 prosentissa perheitä lapsia oli perheessä kaksi ja 13 prosentissa kolme tai enemmän.

Helsingiläislapsista kolme neljästä asui kahden vanhemman perheessä ja joka neljäs yhden huoltajan perheessä. Kuitenkin usealla yhden huoltajan lapseksi tilastoidulla lapsella on käytännössä kaksi huoltajaa esimerkiksi vuorohoitojärjestelyllä. Pääosa yhden huoltajan lapsista oli rekisteröity asumaan äitinsä luokse.

Yhden vanhemman perheet ovat Helsingissä selvästi yleisempiä kuin muussa maassa. Yhden huoltajan vanhempien osuus perheistä on pysynyt kuitenkin hyvin vakaana Helsingissä jo parin vuosikymmenen ajan, kun taas muualla maassa osuus kasvaa. Alueelliset erot perhemuodossa ovat melko suuria; lähes joka kolmas Itäisen suurpiirin lapsista asuu yksinhuoltajaperheessä, Pohjoisen suurpiirin lapsista taas viidennes.

Alle 18-vuotiaista 26 prosenttia asuu perheissä, joissa ainakin toinen vanhemmista on vieraskielinen. 12 prosentilla molemmat vanhemmat ovat vieraskielisiä ja 6 prosentilla ainoa vanhempi on vieraskielinen. Kaikista yhden huoltajan perheissä asuvista lapsista joka neljännen vanhempi on vieraskielinen.

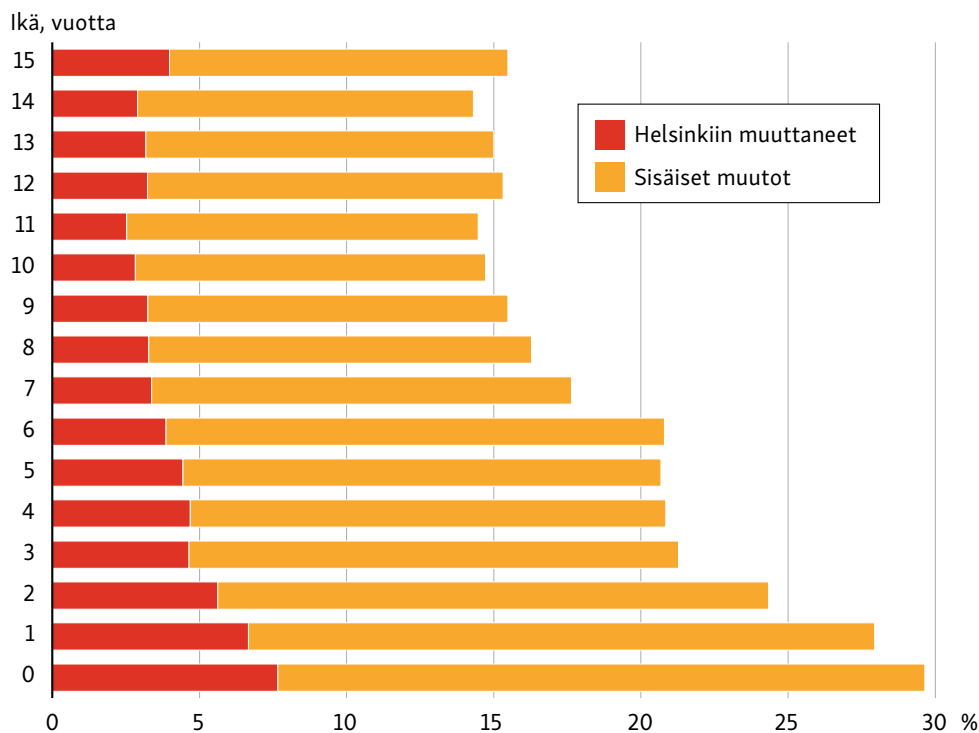

Alle kouluikäiset muuttavat vilkkaasti

Vuoden 2015 aikana 4 568 alle 18-vuotiasta muutti Helsinkiin, 3 371 muutti muualta Suomesta ja 1 197 muutti ulkomailta. Samaan aikaan Helsingistä muutti pois 4 253 lasta. Helsingin sisällä kaupunginosasta toiseen muutti 15 349 lasta vuoden aikana.

Väestöryhmänä alle kouluikäiset ovat vilkkaasti muuttava ryhmä, mutta muuttoliike rauhoittuu lasten tullessa kouluikään. Helsinkiin tulomuuttaneita ja kaupunginosien välillä muuttaneiden osuutta tarkastellessa neljännnes alle 7-vuotiaista muutti vuoden 2015 aikana ja 16 prosenttia 7–15-vuotiaista. Eniten muuttavat alle kolmi-vuotiaat.

Kuvio 2. Muuttaneisuus iän mukaan vuonna 2015 Helsingissä

Helsinkiin tulomuuttaneet + kaupunginosien välillä muuttaneet/keskiväkiluku%. Sisäiset muutot = kaupunginosien välillä (148 kpl). Lähde: Tilastokeskus.

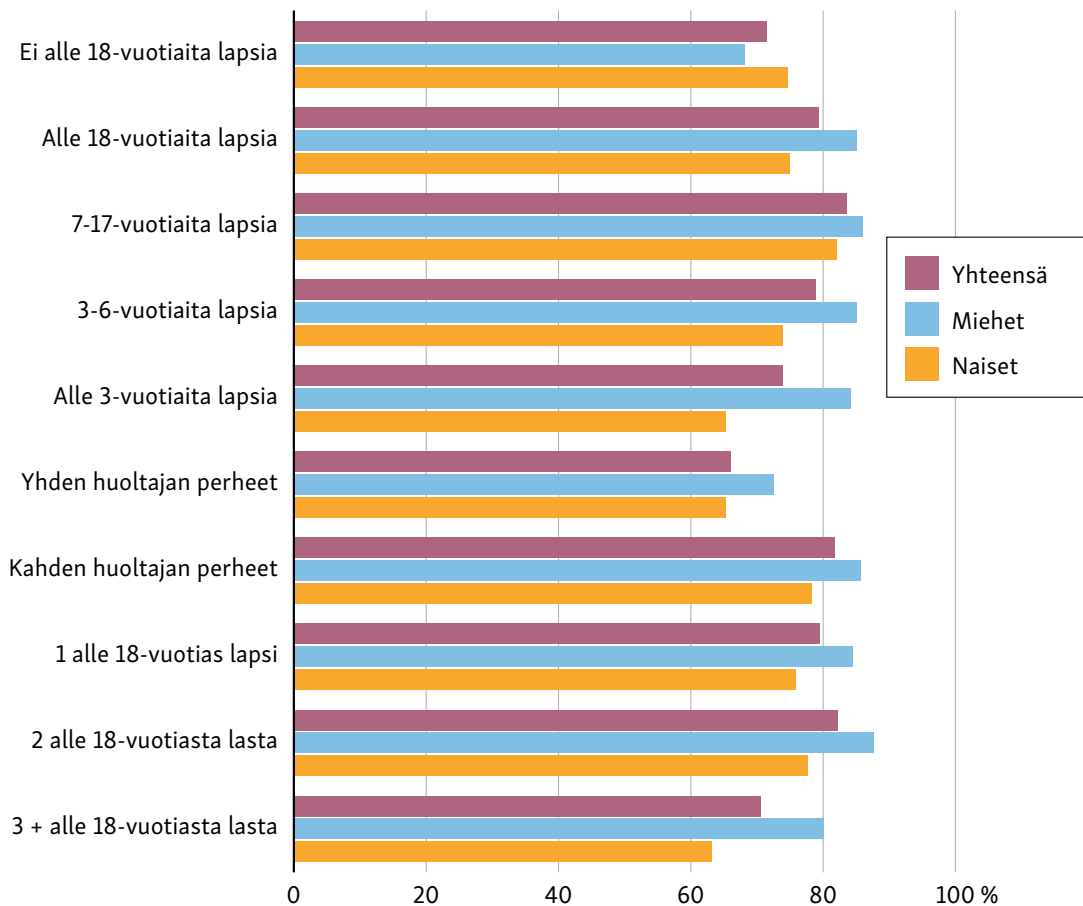
Yksinhuoltajilla ja monilapsisilla vaikeuksia työllistyä

Helsingiläisten lapsiperheiden vanhempien työllisyysaste (79 %), on korkeampi kuin niiden, joilla ei ole alle 18-vuotiaita lapsia (71 %). Miehillä ero on iso; alaikäisten lasten isistä 85 prosenttia oli työllisiä, muista miehistä vain 68 prosenttia. Naisilla taas eroa ei näy; äideistä työllisinä oli 75 prosenttia, kuten myös muistakin naisista.

Lasten ikä vaikuttaa sukupuolten työllisyyteen eri tavalla. Isien työllisyys vaihtelee 84–86 prosentin välillä, oli nuorin lapsi sitten alle kolme, 3–6 tai 7–17 vuotta. Äitien työllisyysasteeseen taas lapsen ikä vaikuttaa voimakkaasti. Alle kolmivuotiaiden lasten äideistä 65 prosenttia oli työllisiä, 3–6-vuotiaista 74 prosenttia ja 7–17-vuotiaiden 82 prosenttia. Myös yksinhuoltajuus ja monilapsisuus, etenkin silloin kun lapset ovat pieniä, vaikuttaa työllisyysastetta laskevasti.

Vanhempien koulutus voimistaa työllisyseroja. Alle kolmivuotiaiden lasten äideistä, jotka olivat suorittaneet vain perusasteen tutkinnon, oli työllisenä 25 prosenttia. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneista työllisenä oli 80 prosenttia. Keskiasteen tai korkea-asteen suorittaneiden vanhempien työllisyys säilyy korkeana lasten iästä, määrästä ja perherakenteesta riippumatta.

Kuvio 3. Helsinkiläisten 18–59-vuotiaiden työllisyysaste vuoden 2014 lopussa perhetilanteen mukaan

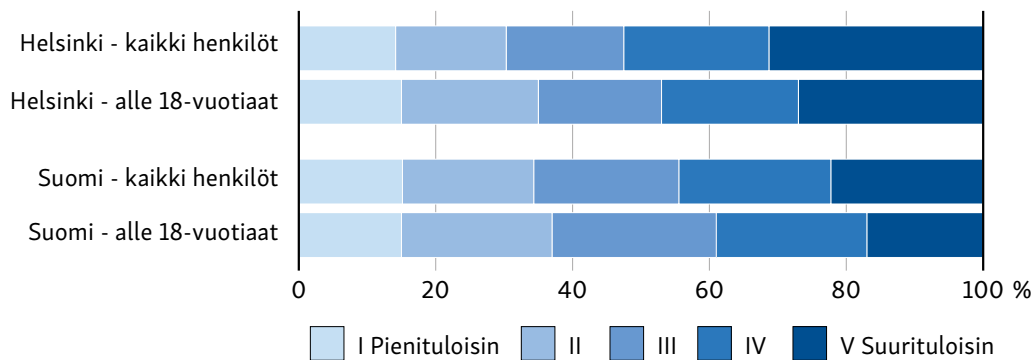

Työllisten osuus väestöstä. Lähde: Tilastokeskus.

Helsinkiläinen lapsiperhe on muuta maata useammin hyvin toimeentuleva

Reilu neljännes lapsiperheistä sijoittuu tulotasoltaan ylimpään tuloviidennekseen ja 15 prosenttia pienituloisimpaan viidennekseen, jos alle 18-vuotiaiden kotitalouksia tarkastelee käytettävissä olevien rahatulojen mukaan, jotka on tasoitettu asuntokuntien henkilöluvun mukaan. Alle 18-vuotiaat asuvat muuta väestöä useammin pieni- tai keskituloisessa asuntokunnassa, ja harvemmin kaikkein suurituloisimmissa asuntokunnissa. Koko maan lapsiperheisiin verrattuna helsinkiläislapsen sijoittuvat useammin ylimpään tuloviidennekseen. Käytännössä korkeammat asumiskustannukset Helsingissä tasoittavat tätä tilannetta.

Kuvio 4. Asuntokuntien kulutusyksikkökohtaiset käytettävissä olevat rahatulot tuloviideneksittäin vuoden 2014 lopussa

Asuntokuntien kaikki henkilöt sekä alle 18-vuotiaiden asuntokunnat. Käytettävissä oleva rahatulo OECD-kulutusyksikköä kohden. Koko maan desiiiluokitus. Lähde: Tilastokeskus.

Pienituloisiin kuuluvien lasten osuus on laskenut muuta väestöä nopeammin

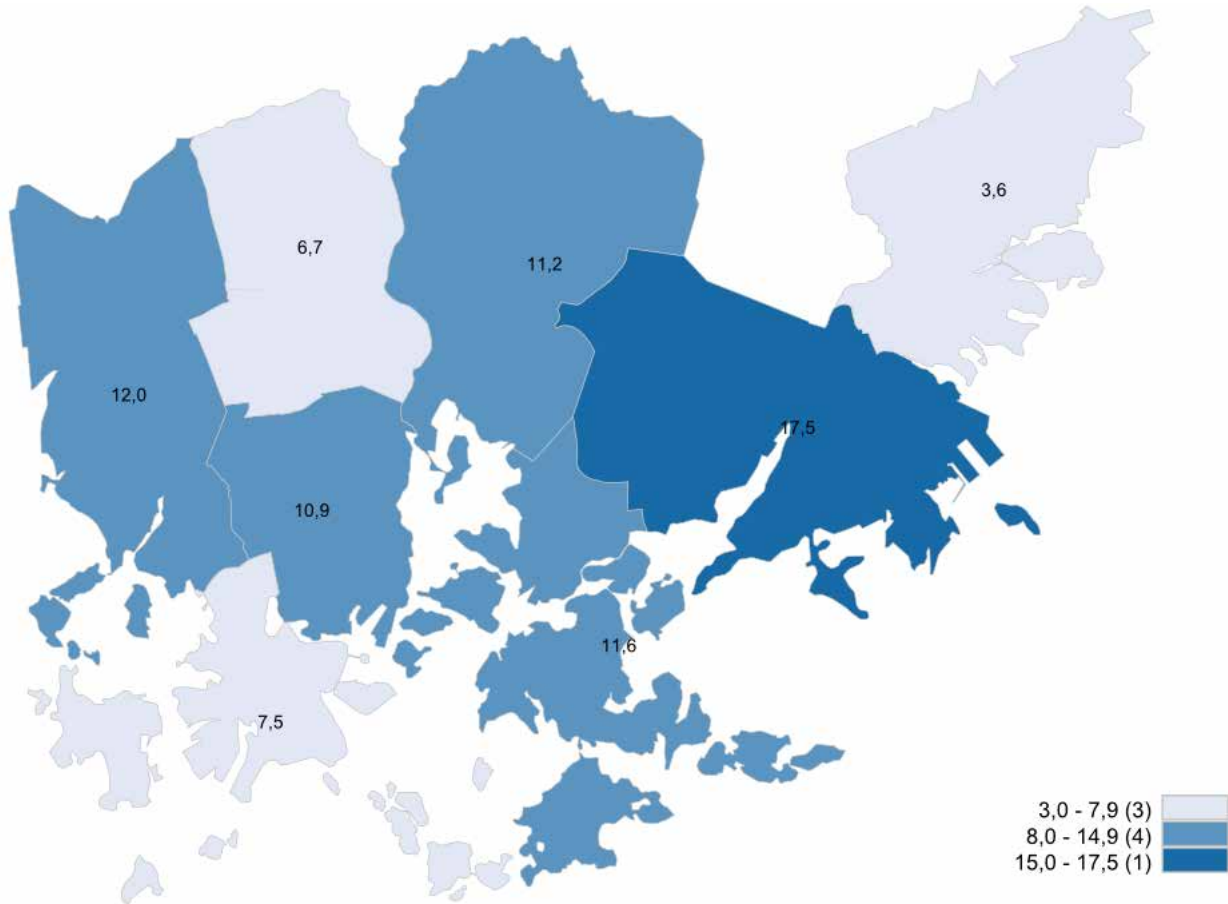
Pienituloisissa lapsiperheissä asui 11 800 alle 18-vuotiasta eli vajaa 12 prosenttia helsinkiläislapsista vuoden 2015 lopussa. Lasten pienituloisuusaste on ollut Helsingissä aikaisempina vuosia hieman koko maan tasoa korkeampi, mutta vuonna 2015 osuus on laskenut samalle tasolle. Lapset kuuluvat Helsingissä yhtä usein pienituloisiin kuin aikuisväestökin, koko maassa hieman harvemmin.

Pienituloisissa asuntokunnissa asuvien alle 18-vuotiaiden määrä on laskenut 9 prosenttia vuosina 2010–2015 vaikka samaan aikaan kaikkien alle 18-vuotiaiden määrä on kasvanut 7 prosenttia. Lasten pienituloisuusaste on vähentynyt Helsingissä vuodesta 2011 lähtien nopeammin kuin koko maassa ja myös muuta helsinkiläisväestöä nopeammin.

Eniten taloudellisesti heikommassa asemassa olevia lapsia oli Itäisessä suurpiirissä, jossa 18 prosenttia lapsista asui pienituloisessa asuntokunnassa. Läntisessä ja Kaakkoisessa suurpiirissä vastaava osuus oli 12 prosenttia. Vuosina 2010–2015 lasten pienituloisuusaste on pienentynyt eniten Keskisellä, Koillisella ja Itäisellä suurpiirillä.

Pienituloisuus kohdistuu voimakkaasti yhden huoltajan perheisiin. Yksinhuoltajaperheiden henkilöistä 20 prosenttia asui pienituloisissa asuntokunnissa, kun pariskuntien muodostamista lapsiperheistä osuus oli 10 prosenttia (2014). Köyhyys kohdistuu etenkin alle kouluikäisten perheisiin, joista pienituloisia oli 12 prosenttia, yksinhuoltajien perheistä jopa 28 prosenttia. Pienituloisuus on myös yleisempää ulkomaalaistaustaisilla perheillä, ja etenkin ensimmäisen polven maahanmuuttajaperheissä.

Kuvio 5. Pienituloisissa asutokunnissa asuvien lasten osuus vuonna 2015

Pienituloisiksi on määritelty ne asutokunnat, joiden kulutusyksikkökohtaiset käytettävissä olevat tulot jäivät pienemmäksi kuin 60 prosenttia kaikkien kotitalouksien mediaanituloista. Lasten pienituloisuudella tarkoitetaan alle 18-vuotiaita lapsia, jotka asuvat em. pienituloisissa asutokunnissa. Lähde: Tilastokeskus.

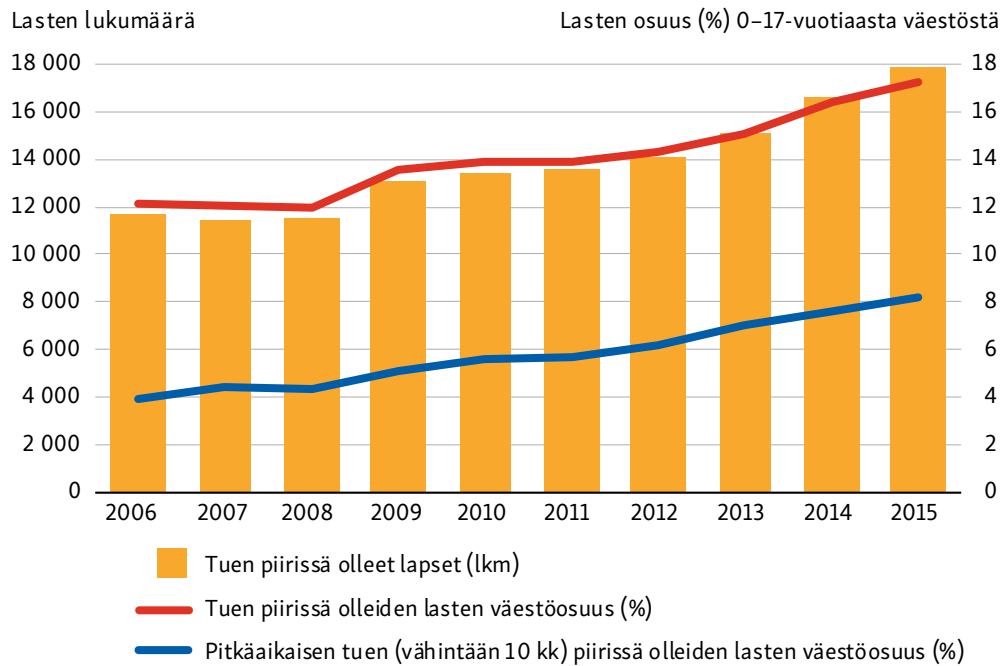
Joka kymmenes lapsiperhe sai toimeentulotukea

Pienituloisuus johtaa useasti toimeentulotuen tarpeeseen. Helsingissä oli vuonna 2015 lähes 9 500 toimeentulotukea saavaa lapsiperhettä eli useampi kuin joka kymmenes helsinkiläinen lapsiperhe sai toimeentulotukea. Toimeentulotuen piirissä oli vuoden 2015 lopussa lähes 18 000 helsinkiläislasta eli 17 prosenttia kaikista alle 18-vuotiaista. Sekä toimeentulotuesta osallisten lasten lukumäärä että heidän osuutensa vastaavan ikäisestä väestöstä on viime vuosina kasvanut tasaisesti.

Toimeentulotuki on kasvavalle joukolla ihmisiä yhä pitkäaikaisempi tulonlähde. Vähintään 10 kuukautta toimeentulotukea saaneissa perheissä asui vuonna 2015 lähes 8 500 lasta eli 8 prosenttia kaikista lapsista. Pitkäaikaisen tuen piirissä olevien lasten väestöosuus on kasvanut 2,6 prosenttiyksikköä vuodesta 2010.

Tuesta osallisten lasten väestöosuus vaihteli suurpiireittäin eteläisen suurpiirin 5 prosentista Itäisen suurpiirin 27 prosenttiin. Pitkäaikaisen tuen piirissä olevien lasten osuuksien erot olivat samansuuntaiset. Osuus vaihteli eteläisen suurpiirin 2 prosentista itäisen suurpiirin 15 prosenttiin.

Kuvio 6. Toimeentulotuen piirissä olevien alle 18-vuotiaiden lukumäärä ja osuus väestöstä

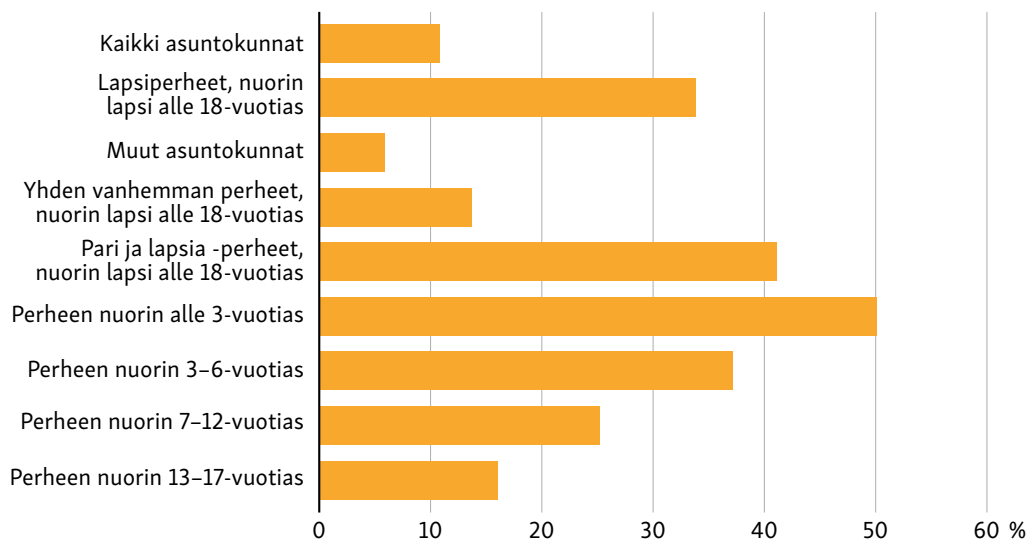

Lähde: Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimisto.

Kolmannes lapsiperheistä asuu ahtaasti

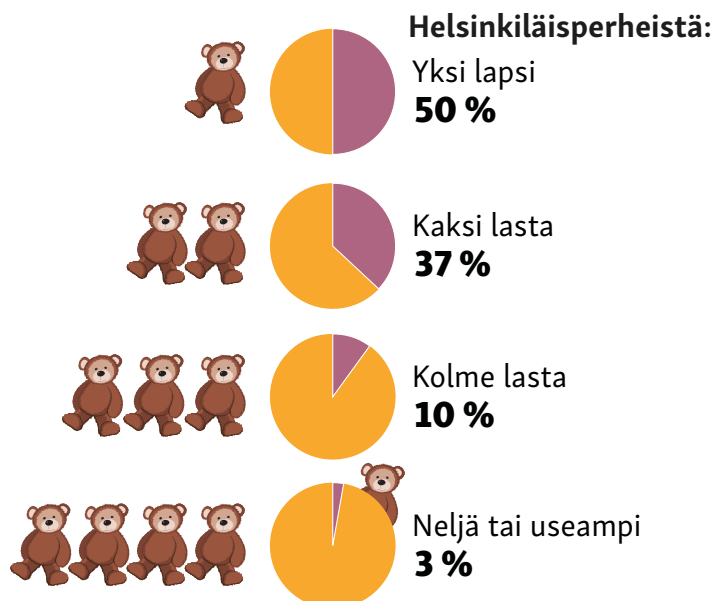
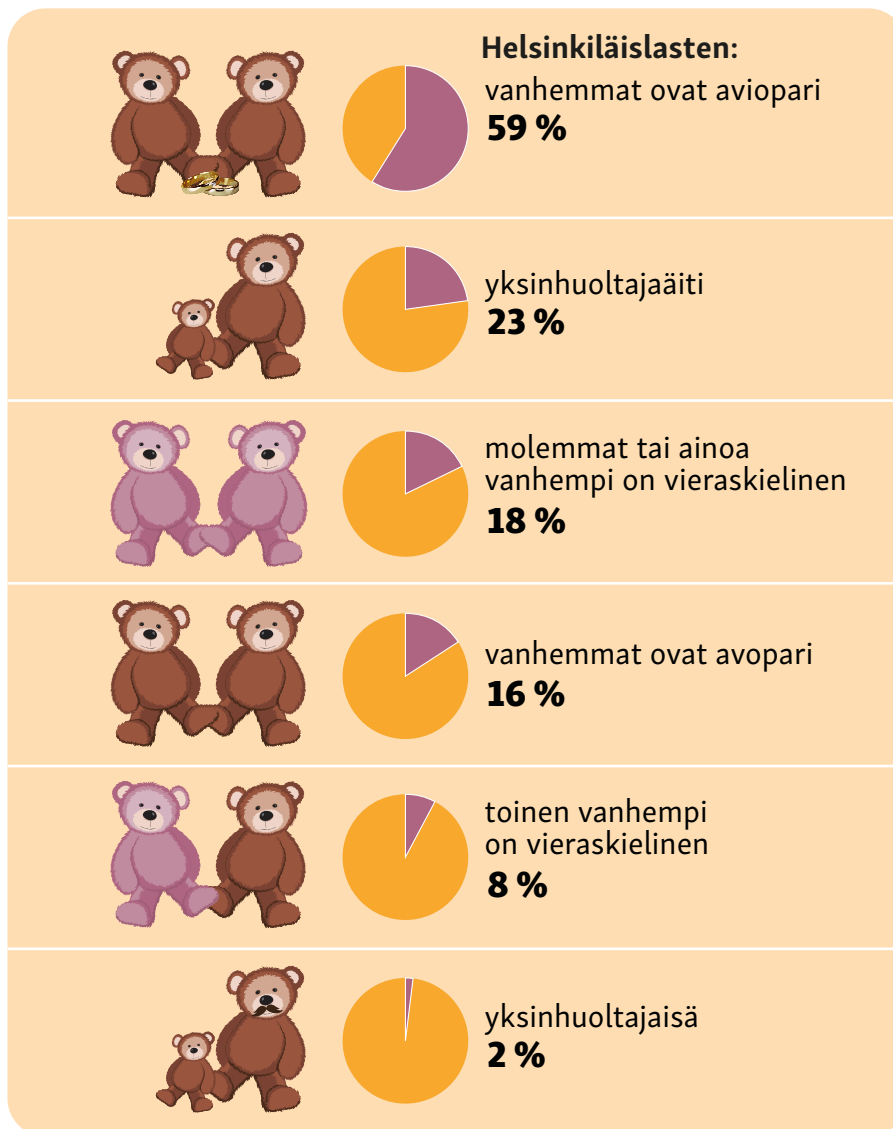
Ahtaasti asuminen on lapsiperheille huomattavan tyypillistä. Helsinkiläisperheistä 34 prosenttia asui ahtaasti vuonna 2014, kun muista asutokunnista ahtaasti asui vain kuusi prosenttia. Helsinkiläiset lapsiperheet asuvat koko maata useammin ahtaammin. Ahtaasti asuminen on tyypillisintä pienten lasten perheissä. Ahtaasti asuminen on kasvanut vuosina 2010–2014 lapsiperheissä muuta väestöä nopeammin, mutta kasvu on ollut pientä.

Kuvio 7. Ahtaasti asuvat lapsiperheet

Ahtaasti asuviksi luokitellaan ne asutokunnat, joissa on enemmän kuin yksi henkilö asunnon huonetta kohti, keittiötä ei lueta huonelukuun. Lähde: Tilastokeskus.

Kuvio 8. Lapsiperheet numeroina

3 TERVEYS

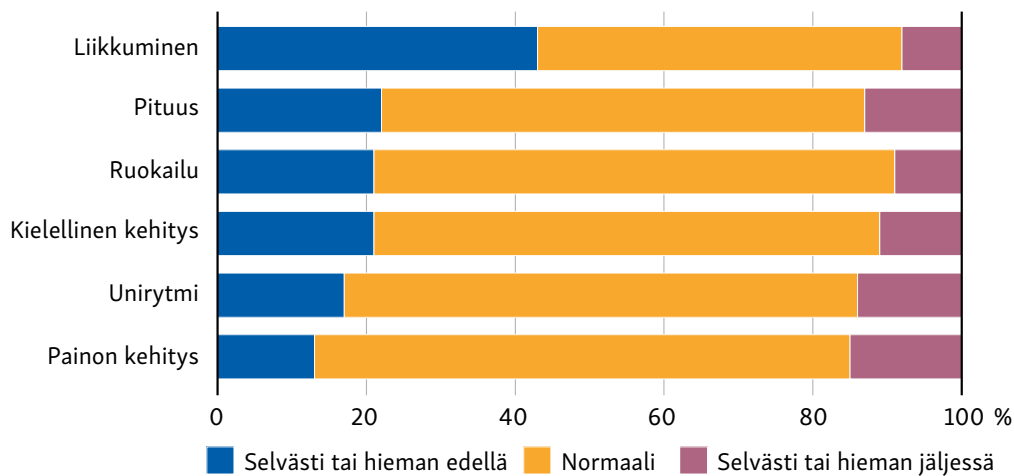

Jokaisella lapsella on oikeus ja mahdollisuus elää täysipainoista elämää mahdollisimman terveenä sekä kasvaa ja kehittyä mahdollisimman hyvissä elinoloissa. Lapsen voidessa hyvin hänellä on hyvät kasvun, kehittymisen ja oppimisen edellytykset. Lasten sosioemotionaalinen kehitys on tasapainossa ja lapsilla on mahdollisuus riittävään suojeluun, tukeen ja huolenpitoon.

Vanhemmat näkevät vauvansa kehityksen positiivisena

Yksivuotiaiden vanhemmat ovat vuonna 2016 arvioineet lapsensa terveydentilan useimmiten erittäin tai melko hyväksi (98 %). Vajaa kymmenesosa yksivuotiaista ovat vanhempien käsityksen mukaan kehityksessään selvästi tai hieman jäljessä, kun taas suurin osa kehittyi eri osa-alueilla normaalisti tai ovat jopa hieman tai selvästi edellä.

Kuvio 9. Vanhempien arvio 1-vuotiaan lapsen kehityksestä ja toiminnasta

Lähde: CHILDCARE-tutkimushanke 2015–2017. Helsingin varhaiskasvatuskyselyn 2016 tuloksia tutkimukseen osallistuneiden kuntien käyttöön. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, Jyväskylän yliopisto, Tampereen yliopisto. Julkaisemattomat tulokset. (N=771-773).

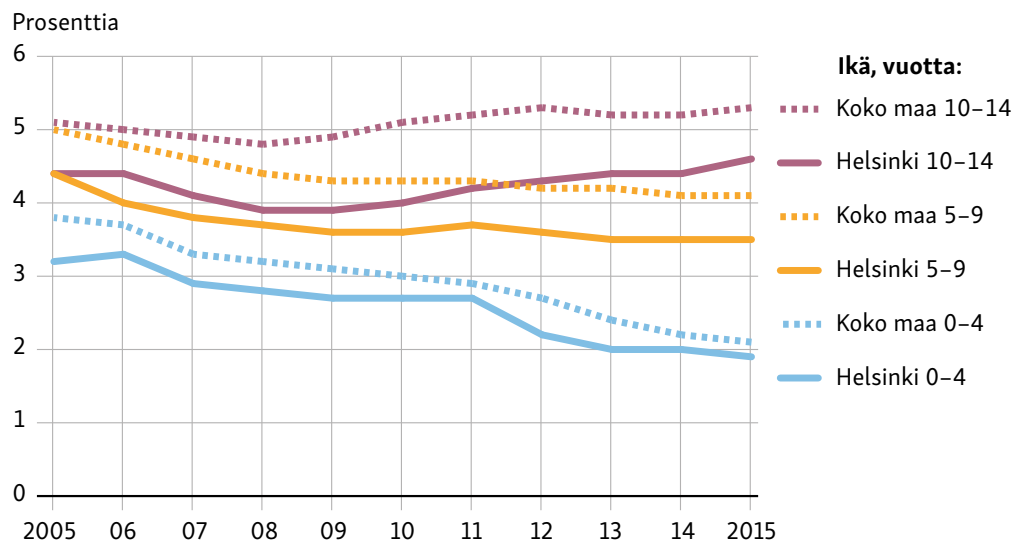
Lääkekorvauksiin oikeutettujen 10–14-vuotiaiden osuus lievässä kasvussa

Vuoden 2015 lopussa erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 0–14-vuotiaita oli Helsingissä 2 836 eli noin kolme prosenttia vastaavan ikäisestä väestöstä. Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen lasten osuus 0–4-vuotiaiden ikäryhmässä oli kaksi prosenttia, 5–9-vuotiaiden ikäryhmässä vajaa neljä prosenttia ja 10–14-vuotiaita

vajaa viisi prosenttia. Tilastot lääkkeiden korvausoikeuksista perustuvat yleisen sairausvakuutuksen lääkekorvausjärjestelmään. Tilastot lääkkeiden erityiskorvausoikeuksista ja niihin oikeuttavista sairauksista antavat varsin hyvän kuvan sairauksien esiintymisestä.

Koko ikäryhmässä lääkekorvauksiin oikeuttaa yleisimmin krooninen keuhkoastma, diabetes, epilepsia ja siihen verrattavat kouristustilat, atooppisen ihon hoito sekä pienten lasten lehmänmaitoallergia. 10–14-vuotiaiden ikäryhmässä neljänneksi yleisin erityiskorvauksiin oikeuttavat lääkkeet ovat tarkkaavaisuus- ja ylivilkkaushäiriöiden (ADHD) hoitoon käytetyt lääkkeet. Vuonna 2009 tarkkaavaisuus- ja ylivilkkaushäiriöiden lääkekorvauksia sai alle prosentti kaikista lääkekorvauksiin oikeutetuista 10–14-vuotiaista, kun osuus on vuoteen 2015 mennessä noussut jo yli kuuteen prosenttiin.

Kuvio 10. Lääkekorvauksiin oikeutettujen lasten osuus vastaavan ikäisestä väestöstä Helsingissä ja koko maassa 2005–2015

Lähde: Kelasto, Kela.

Lasten psykiatrisen avohoidon potilaat ja käynnit ovat lisääntyneet

Vuonna 2015 kolme prosenttia alle 14-vuotiaista oli psykiatrisen hoidon potilaina. Vuodesta 2014 vuoteen 2015 alle 16-vuotiaiden käynnit psykiatrisessa avohoidossa on lisääntynyt 3 245 käynnillä. Eniten lisäystä on 7–12-vuotiaiden ikäluokassa, jossa lisääntyneistä käynneistä poikien käynnit ovat 80 prosenttia ja tyttöjen 20 prosenttia. Lisääntyneet osuudet eivät välttämättä tarkoita, että lasten hoidon tarve on lisääntynyt vaan hoitoa on enemmän tarjolla ja tietoisuus psykiatrisesta oireilusta on lisääntynyt. Poikien lisääntynyt määrä voi johtua myös siitä, että poikien oireilu näkyy enemmän ulospäin erilaisina käytöshäiriöinä ja oireet tunnistetaan helpommin, kun taas tytöt oireilevat enemmän sisäisesti. (Helsingin sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus)

Tervehampaisten lasten osuus on kasvussa

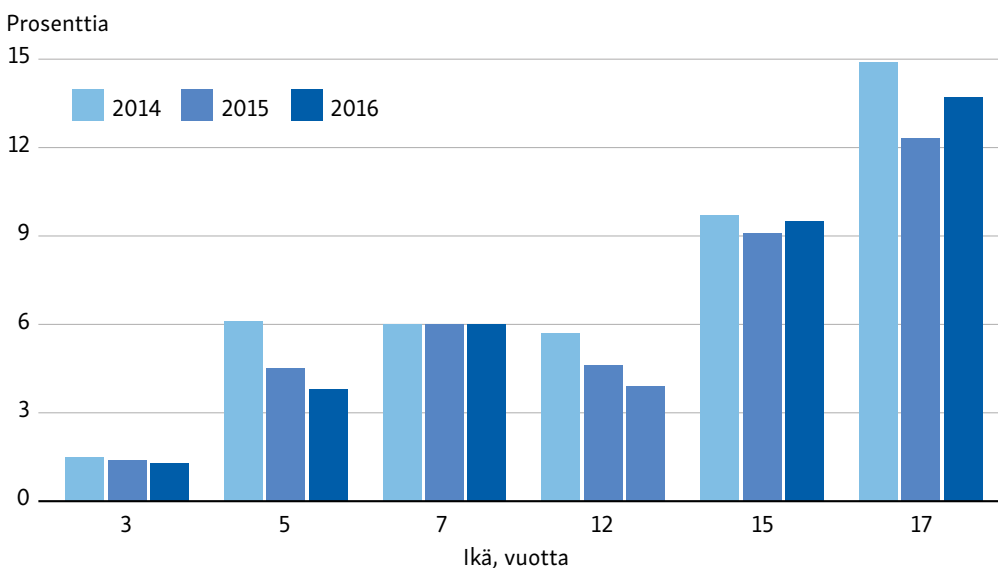
Suun terveyttä voidaan hallita varhain omaksutuilla suuhygieniatottumuksilla sekä elintavoilla ja terveystottumuksilla. Heikossa sosioekonomisessa asemassa olevien perheiden lasten hampaat reikiintyvät keskimäärin enemmän kuin muiden lasten. Riskiryhmään kuuluvat myös maahanmuuttajaperheissä asuvat lapset, joiden hampaiden reikiintyminen on perusväestöä tavallisempaa. (Käypä hoito suositus, Karies)

Vuodesta 2014 vuoteen 2016 tervehampaisten lasten ja nuorten osuus on kasvanut hieman kaikissa ikäryhmissä 17-vuotiaita lukuun ottamatta. Etenkin 7-vuotiaiden poikien suun terveys on parantunut; vuonna 2014 tervehampaisia oli 85 prosenttia, vuonna 2016 jo 96 prosenttia. Äidinkielen mukaan tarkasteltuna kaikissa ikäryhmissä suomen- ja ruotsinkielisillä on tarkastuksissa todettu hieman terveemmät hampaat kuin muun kielisillä.

Kuudella prosentilla 7-vuotiaista esiintyy runsaasti kariesta. Tämä tarkoittaa, että korjaushoitoa vaativaa kariesta on löytynyt vähintään kahdesta kohtaa. 12-vuotiailla tilanne on hieman parempi, mutta vanhemmilla ikäluokilla tilanne taas huononee. 15-vuotiaista joka kymmenennellä lapsella on jo runsaasti kariesta. Äidinkielen mukaan tarkasteltuna runsas karies on yleisempää kaikissa ikäluokissa muuta kieltä kuin suomea tai ruotsia puhuvien lasten ja nuorten keskuudessa. Tyttöillä ja pojilla on vuosina 2014–2016 esiintynyt lähes saman verran kariesta.

Suurpiiritasolla tarkastettuna kariksen esiintyvyydessä on isoja eroja. Alle kouluikäisillä ja peruskouluikäisillä eniten kariesta esiintyy lapsilla, jotka asuvat Itäisessä suurpiirissä ja vähiten Eteläisessä ja Pohjoisessa suurpiireissä. 17-vuotiaiden osalta kariksen esiintyvyys vaihtelee Keskisen suurpiirin 21 prosentista Kaakkoisen suurpiirin 7 prosenttiin.

Kuvio 11. Runsaasti kariesta omaavien osuus hammastarkastuksissa olleista

Korjaushoitoa vaativaa kariesta on löytynyt vähintään kahdesta kohtaa. Lähde: Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus.

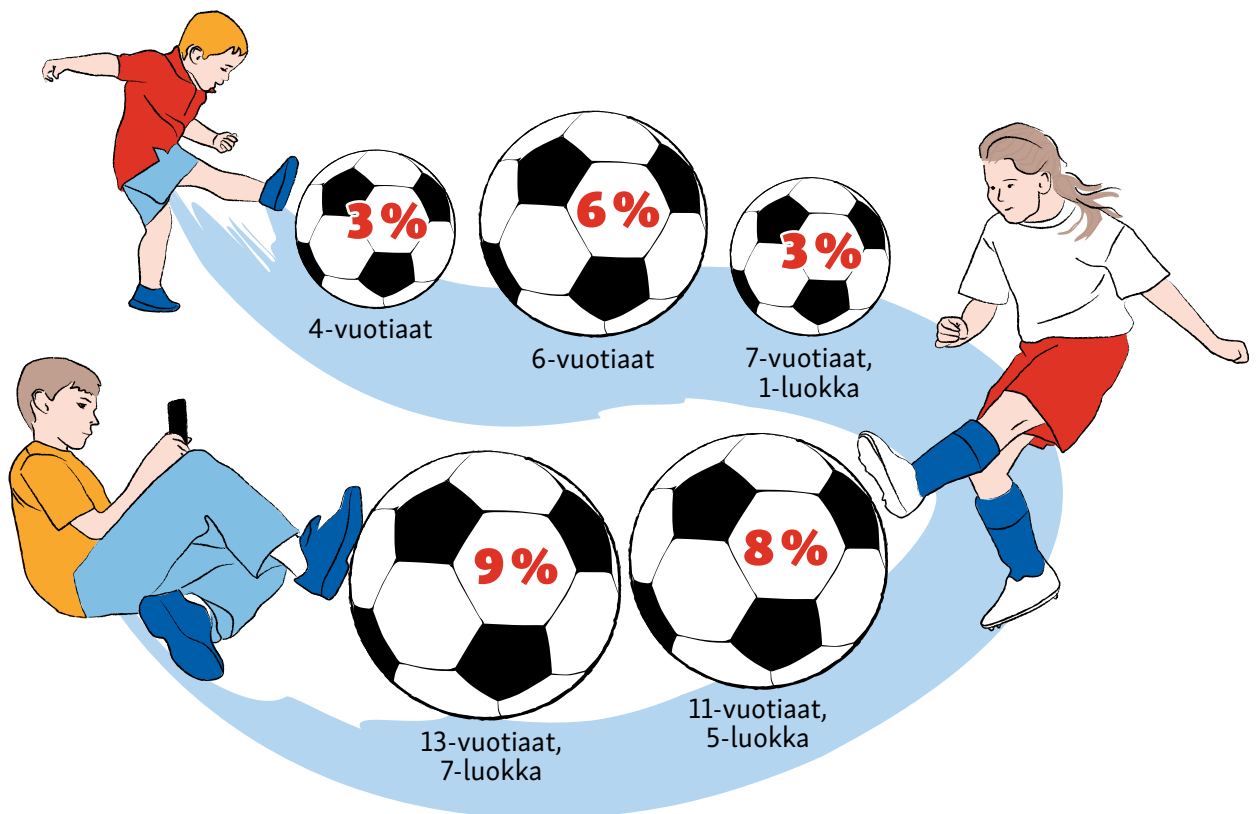
Joka kymmenes 13-vuotias on ylipainoinen

Alle kouluikäisillä lapsilla vain harvalla on ylipainoa. Viidennellä luokalla ylipaino on jo selvästi lisääntynyt ja yläasteen aloittavista vajaa kymmenesosa ovat ylipainoisia. Käypä hoito -suosituksen mukaan lihavuus aiheutuu energian saannin ja kulutuksen välisestä epätasapainosta ja perimä selittää huomattavan osan lasten painon vaihtelusta. Lisäksi lihavuuden riskitekijöitä ovat mm. vanhempien lihavuus ja perheen elintavat, jotka voivat vaikuttaa syömiskäyttäytymiseen ja liikunnallisuuteen. Lihavuus lisää monien sairauksien vaaraa ja se on riskitekijä muun muassa tyypin 2 diabetekselle. (Käypä hoito suositus, lihavuus).

Tutkimusten mukaan lasten ja nuorten ylipaino on yleistynyt Suomessa merkittävästi ja koko maassa ylipaino on pojilla yleisempää kuin tytöillä (Mäki ym. 2017). Tarkastellessa Helsingin ylipainoisten lasten osuuksia sukupuolen mukaan eroja ei juurikaan ole. Ainoastaan 11-vuotiaissa pojat ovat useammin ylipainoisia.

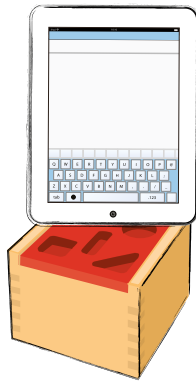
Itäisessä ja Koillisessa suurpiireissä lapsilla on kaikissa mitatuissa ikäryhmissä eniten ylipainoa ja Pohjoisessa ja Eteläisessä suurpiirissä vähiten. Erot ovat kaksinkertaisia suurpiirien välillä.

Kuvio 12. Ylipainoisten lasten osuus vuonna 2016¹

Lähde: Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveysvirasto.

¹ Sosiaali- ja terveysviraston ylipaino-tietojen tilastointi- ja kirjaamiskäytännöt eroavat toisistaan neuvola- ja kouluikäisten välillä. Lasten ja nuorten painoa seurataan terveystarkastuksissa ns. pituuspainolla eli suhteellisella painolla. Pituuspainossa lapsen paino suhteutetaan pituuteen niin, että painoa verrataan samaa sukupuolta olevien lasten kansallisesti määrättyyn lapsen pituuden mukaiseen keskipainoon. Käypä hoito -suosituksen mukaan ylipaino on kyseessä silloin, kun alle kouluikäisen lapsen suhteellinen paino on yli +10 %, ja lihavuus, mikäli suhteellinen paino on yli +20 %. Kouluikäisillä pituuspainosuhteen ylipainon rajana on +20 % ja lihavuuden rajana +40 %. Sosiaali- ja terveysvirastossa 4 ja 6-vuotiaat merkitään ylipainoiksi, jos lapsen suhteellinen paino on yli +20 % ja kouluikäisillä jos lapsen suhteellinen paino on yli +30 %.

Helsinkiläisistä lapsista:

4 % viisivuotiaista on runsaasti kariesta

10 % 15-vuotiaista on runsaasti kariesta

5 % 6-vuotiaista oli ylipainoisia

9 % 13-vuotiaista oli ylipainoisia

3 % oli psykiatrisen avohoidon potilaina

Viidennes vanhemmista kokee masennusoireilua ja terveydentilansa heikoksi

Kaikista 20–54-vuotiaista helsinkiläisistä terveytensä kokee erittäin hyväksi tai hyväksi 77 prosenttia, ja keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi 24 prosenttia. Helsinkiläiset kokevat terveytensä paremmaksi muuhun maahan verrattuna ja lapsiperheiden vanhemmat kokevat terveytensä samansuuntaisesti kuin lapsettomatkin helsinkiläiset. Yksinhuoltajat kokevat muita perheitä useammin terveydentilansa heikoksi. Alle kouluikäisten vanhempien kokemus terveys on parempi kuin kouluikäisten vanhemmilla. (Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus, Haapamäki & Alshail, 2016)

Masennusoireilu on usein yhteydessä terveydentilan negatiivisiin kokemuksiin. Noin 40 prosenttia masennusoireilua kokevista vanhemmista arvioivat myös terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi.

Samoin kuin negatiiviset terveydentilakokemukset, masennusoireilu on tavallisempaa yksinhuoltajavanhemmilla kuin muilla lapsiperheiden vanhemmilla. Vanhempien masennusoireilu on jonkin verran tavallisempaa kouluikäisten vanhemmilla kuin alle kouluikäisten vanhemmilla. Lasten vanhemmat (26 %) kokevat kuitenkin masennusoireilua vähemmän kuin ne, joilla ei ole lapsia (35 %). (Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus, Malander, 2016)

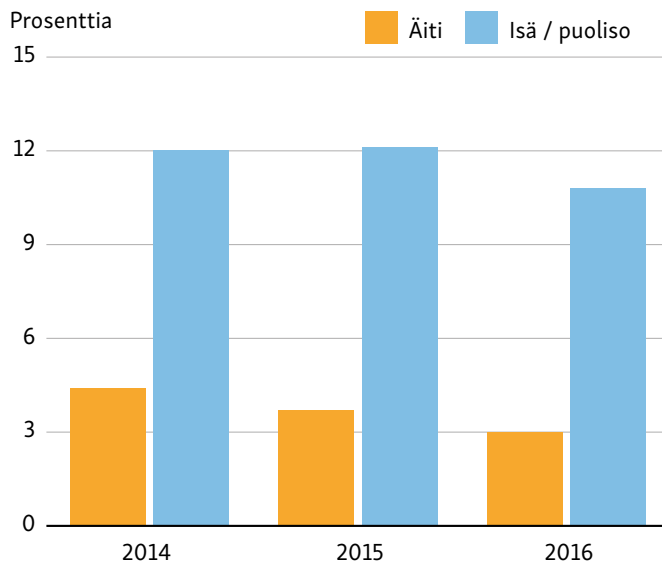
Alkoholin riskikäytössä ja raskauden ajan tupakoinnissa alueellisia vaihteluja

Vanhempien alkoholinkäyttö ja tupakointi ovat riskitekijöitä lapsille. Neuvoloissa tehdään raskauden ensikäynnillä sekä lapsen 4 kuukauden, 18 kuukauden ja 4 vuoden tarkastusten yhteydessä Audit-testi, jolla selvitetään vanhempien alkoholin riskikäyttöä. Audit-testin perusteella arvioitua alkoholin riskikäytön ja tupakoinnin osuus on laskettu niistä neuvolan tarkastuksista, joissa tieto on merkitty. Raskautta edeltävää alkoholin riskikäyttöä esiintyi kolmella prosentilla äideistä ja noin 11 prosentilla puolisoista vuonna 2016. Riskikäyttäjien osuus on vähentynyt hieman vuodesta 2014 erityisesti puolisoisten osalta.

Todetussa alkoholin riskikäytössä on eroja suurpiirien välillä. Keskisessä suurpiirissä esiintyy sekä äideillä (5 %) että isillä (17 %) eniten riskikäyttöä. Vähiten alkoholin riskikäyttöä esiintyy äideillä Koillisessa ja Itäisessä suurpiirissä (3 %) ja isillä Pohjoisessa suurpiirissä (8 %).

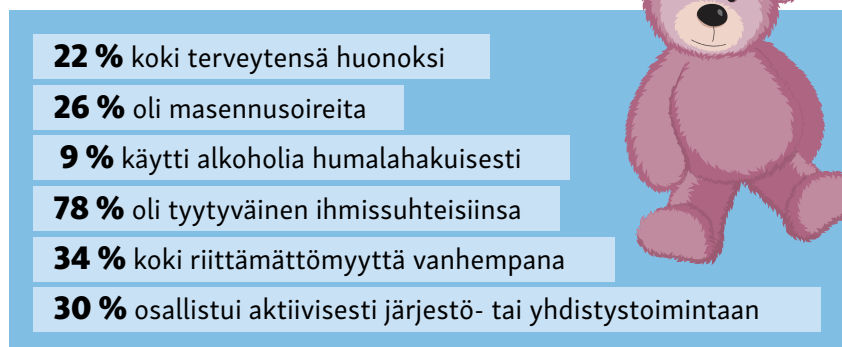
Lisäksi neuvoloissa kysytään ja seurataan äitien tupakoinnin yleisyyttä raskauden aikana. Vuonna 2016 kuusi prosenttia raskaana olevista helsinkiläisäideistä on ilmoittanut tupakoivansa. Tupakoinnissa esiintyy myös alueellista vaihtelua; Idän suurpiirin 10 prosentista Etelän suurpiirin kahteen prosenttiin.

Kuvio 13. Vanhempien alkoholin riskikäyttö raskauden ensikäynnillä

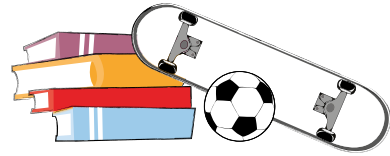

Lähde: Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveysvirasto.

Helsinkiläisistä vanhemmista:

4 TURVALLISUUS

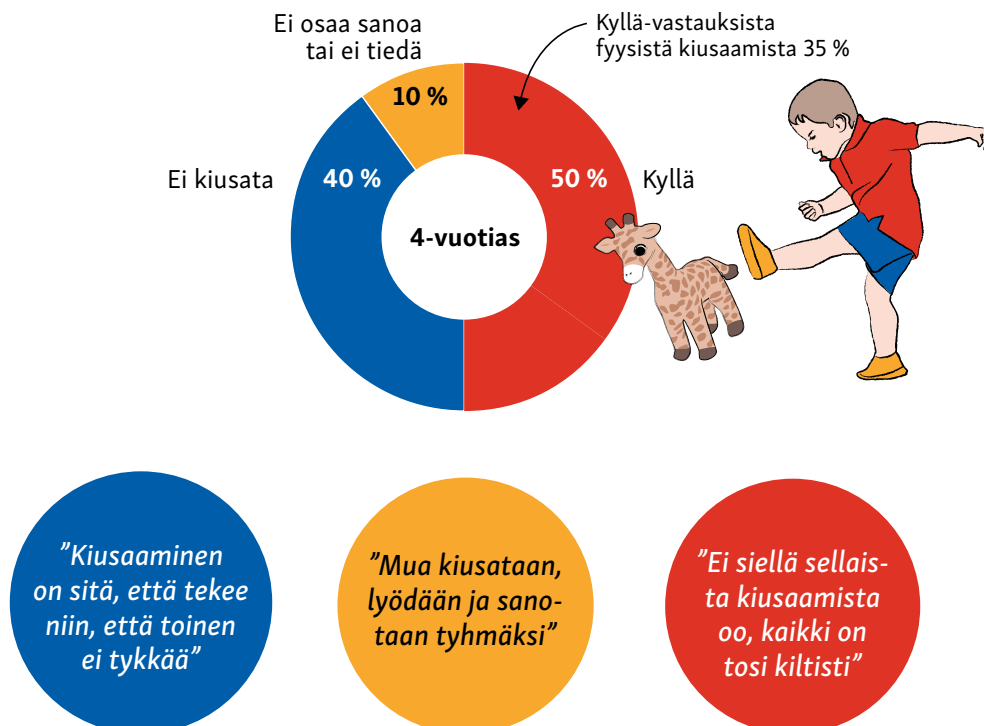

Lapsilla on oikeus suojaisaan kotiin ja turvalliseen kasvuympäristöön. Lapsilla on mahdollisuus elää vapaasti ilman pelkoa joutua psyykkisen tai fyysisen kiusaamisen tai kaltoinkohtelun kohteeksi. Turvallisuuden tunne syntyy kyvystä ennakoida elinympäristöä.

Päivähoidossa esiintyy 4-vuotiaiden mielestä kiusaamista

Varhaiskasvatuksessa on selvitetty lasten subjektiivisia kokemuksia kiusaamisesta. Lapsilta kysyttiin ”Kiusataanko jotain lasta sinun ryhmässäsi? Jos, niin miten.” Puolet 4-vuotiaista päivähoidossa olevista lapsista kokee, että päiväkodissa esiintyy kiusaamista eri tavalla. Kiusaamiskokemuksista kolmasosa on fyysistä kiusaamista, joka lasten kertomana tarkoittaa lyömistä, nipistämistä, raapimista, puremista ja tönimistä.

Kuvio 14. 4-vuotiaiden kokemukset kiusaamisesta päivähoidossa

Lähde: Varhaiskasvatusvirasto. Vanhemmat ovat haastatelleet lapsiaan strukturoidulla haastattelulomakkeella osana 4-vuotiaiden laajaa terveystarkastusta (Hyve-malli) (N=2 065).

Joka kymmenes kouluikäinen on ollut lastensuojelun asiakkaana

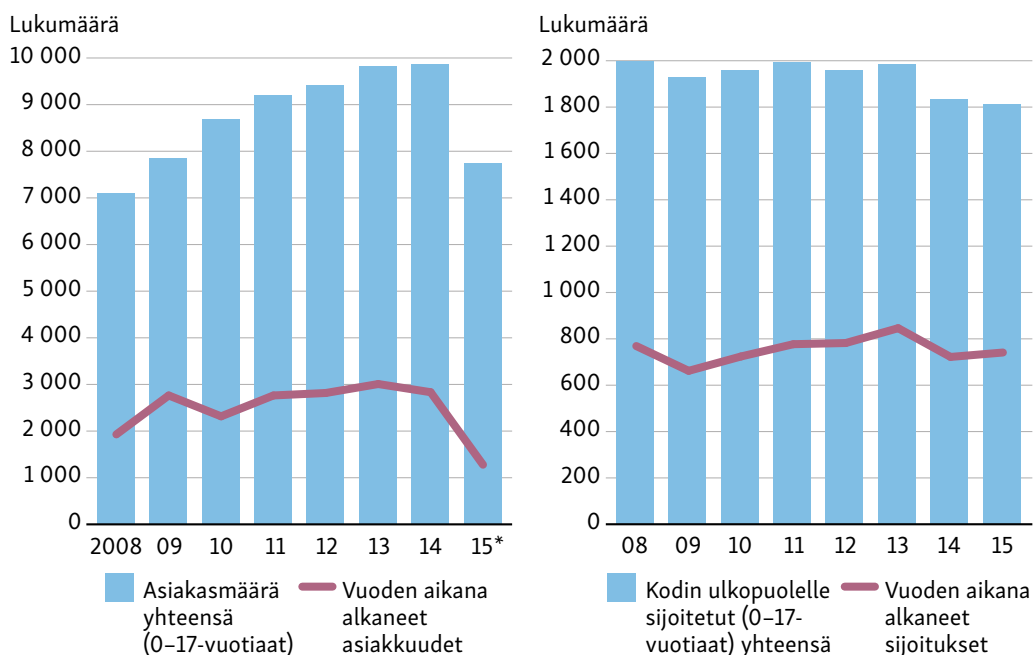
Lastensuojelun asiakkaana oli vuoden 2015 aikana 7 751 lasta, mikä oli 21 prosenttia (2 119 lasta) vähemmän kuin edellisvuonna. Kaikkien lastensuojelun asiakkaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on niin ikään laskenut edellisvuoden 10 prosentista 7 prosenttiin. Lukumääräisesti eniten asiakkaita (4 721 lasta) on ikäryhmässä 7–15-vuotiaat.

Vuonna 2015 voimaan tullut uusi sosiaalihuoltolaki vaikutti lastensuojeluasiakkuuksien määrään. Lastensuojelun asiakkuus kirjataan nyt alkamaan vasta lastensuojelutarpeen tai monitoimijaisen palvelutarpeenarvioinnin jälkeen. Huomattava osa asiakkaista tulee autetuksi jo arviointivaiheessa ja ei ole lastensuojelun vaan muiden perhepalveluiden tarpeessa. Myös sosiaalipalveluiden painopisteen siirtyminen erityispalveluista ennaltaehkäiseviin palveluihin tarkoitti, että osa lastensuojelun asiakasperheistä siirtyi yleisten perhepalveluiden puolelle ilman lastensuojelun asiakkuutta. Tästä johtuen lastensuojelun asiakasmäärä on laskenut merkittävästi vuosien 2014–2015 välillä.

Vähiten lastensuojeluasiakkaita suhteessa alueen vastaavan ikäiseen väestöön on eteläisessä suurpiirissä ja eniten itäisessä suurpiirissä. Lastensuojelun asiakkaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä peruspiireissä vaihtelee Länsi-Pakilan yhdestä prosentista Jakomäen 17 prosenttiin.

Yhä useampi kodin ulkopuolelle sijoitettu lapsi sijoitetaan perhehoitoon (sijaisperheet ja luvanvarainen perhehoito). Laitoshoitoon sijoitettujen lasten määrä on laskenut aikavälillä 2008–2015 lähes 40 prosenttia. Vuonna 2015 Helsingin kaikista lasten sijoitusten hoitovuorokausista yli 60 prosenttia oli perhehoidon hoitovuorokausia. Osuus on suurempi kuin naapurikunnissa Espoossa tai Vantaalla.

Kuvio 15. Lastensuojelun asiakasmäärän kehitys ja kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrän kehitys

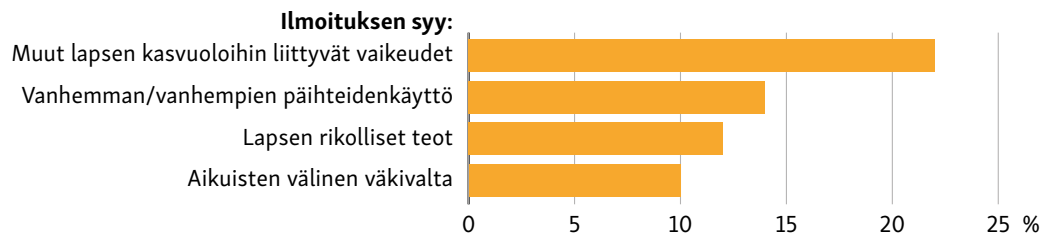
*1.4.2015 voimaan astunut lainsäädännön muutos on vähentänyt asiakasmäärää edellisestä vuodesta.
Lähde: Kuuden suurimman kaupungin lastensuojelun työryhmä.

Vanhempien päihteidenkäyttö usein ilmoitusten taustalla

Helsinkiläisissä lapsiperheissä juodaan alkoholia harvemmin humalahakuisesti (9 %) kuin lapsettomissa perheissä keskimäärin (18 %). Lapsiperheissä humalahakuinen juominen on huomattavan paljon yleisempää miesten kohdalla (17 %) kuin naisten (3 %). Kouluikäisten lasten perheissä vanhempien humalahakuinen juominen on hieman tavallisempaa kuin perheissä joissa on alle kouluikäisiä lapsia. Tutkimustulosten mukaan noin joka kymmenessä lapsiperheessä toinen vanhemmista tai molemmat juovat alkoholia humalahakuisesti. (Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus)

Lastensuojeluilmoitusten määrä on kasvussa. Vuonna 2016 Helsingissä tehtiin 15 260 lastensuojeluilmoitusta alle 18-vuotiaista lapsista ja nuorista. Vuonna 2015 tehtiin myös 198 ennakkollista lastensuojeluilmoitusta. Näitä tehdään silloin kun epäillään, että syntyvä lapsi tarvitsee lastensuojelun tukitoimia heti syntymänsä jälkeen.

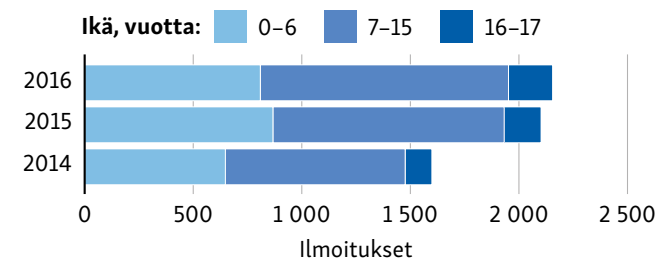
Kuvio 16. Vuonna 2016 neljä eniten esiintyvää syytä lastensuojeluilmoitukselle

Lähde: Sosiaali- ja terveysvirasto, saman lapsen ilmoitukset voivat olla useaan kertaan.

Eniten lisäystä ilmoitusten syissä vuodesta 2014 vuoteen 2016 näkyy kasvuoloihin liittyvissä vaikeuksissa, vanhempien päihteiden käytössä, vanhemman psyykkisen terveyden ongelmissa sekä lapsen psyykkisissä ongelmissa. Alle kouluikäisten lasten kohdalla vanhempien päihteiden käyttö on useammin ilmoituksen syynä kuin kouluikäisten lasten osalta.

Kuvio 17. Vanhempien päihteiden käyttö lastensuojeluilmoituksen syynä

Lähde: Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveysvirasto.

Helsingin sosiaaliviraston sosiaalisen raportoinnin tuloksissa näkyy lastensuojelutyöntekijöiden huoli lastensuojeluperheiden vanhemmista. Työntekijöiden kokemusten mukaan vanhemmat tarvitsevat nykyistä enemmän tukea omien asioiden käsittelyyn, arjen taitojen ja elämönhallinnan opetteluun, asumisen ongelmiin ja taloudenhallintaan. Erityisesti tuen tarve kohdistuu maahanmuuttajaperheisiin niissä tilanteissa, joissa vanhemmilla on heikko kielitaito. Lastensuojelutyöntekijöiden kokemusten mukaan aikuisten vaikeudet hallita omaa elämäänsä johtaa usein lastensuojelun tarpeeseen. (Lyly, 2016)

5 TULEVAISUUDEN HALLINTA

Lapsilla on mahdollisuus riittävään oppimiseen ja opiskeluun sekä omien taitojensa kehittämiseen. Hyvässä kasvu- ja oppimisympäristössä lapsilla on tilaa kehittyä ja kasvaa ihmisenä omien kykyjensä mukaan. Lapsilla on mahdollisuus unelmoida, vahvistaa oppimismotivaatiota, sosiaalisia taitojaan, oppia ihmisoikeuksista sekä monikulttuurisuudesta. Lapsilla on hyvät kasvun edellytykset kotiooloissa ja arjessa.

Yksityisen hoidon tuen ja kunnan päiväkotien käyttö lisääntynyt

Koulu ja päivähoito muodostavat kodin lisäksi lasten keskeisiä kasvu- ja kehitysympäristöjä. Kaksi kolmesta yksivuotiaasta hoidetaan kotihoidon tuella, kaksivuotiaista osuus on laskenut kolmannekseen. Helsinkiläisistä kaksivuotiaista puolet osallistui kunnan päivähoitoon, kolmivuotiaista jo yli 70 prosenttia ja viisivuotiaista 80 prosenttia. Joka kymmenes 3–5-vuotiaista hoidetaan yksityisen hoidon tuella.

Muut kuin suomen ja ruotsinkieliset 1 ja 2-vuotiaat hoidetaan kotimaankielisiä useammin kotihoidon tuella, mutta kolmevuotiaasta eteenpäin vieraskieliset lapset osallistuvat jo kotimaankielisiä enemmän päivähoitoon.

Päivähoitopalveluita tai hoitotukia käyttävien lasten määrä on kasvanut 5 300 lapsella eli 17 prosentilla vuosina 2010–2016. Kasvua on ollut etenkin yksityisen hoidon tuen käytössä sekä kunnan päiväkotihoidossa. Sen sijaan kunnan perhepäivä- ja ostopäivähoidossa olevien lasten määrä on vähentynyt, kuten myös kotihoidon tuella hoidettavat lapset.

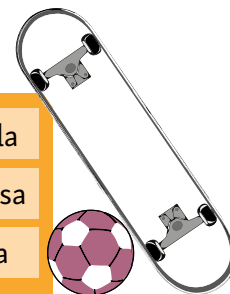
1–2-vuotiaista kotihoidon tuella hoidettavien osuus vaihtelee Helsingin peruspiireillä alle kolmanneksesta kahteen kolmannekseen. Eteläisessä suurpiirissä alle kolmivuotiaat hoidetaan vähiten kotihoidon tuella, Itäisessä suurpiirissä eniten. Kunnan päivähoidossa olevien osuus vaihtelee 53 prosentista 80 prosenttiin peruspiireittäin 3–6-vuotiailla, yksityisen hoidon tukea käyttävien kahdesta 24 prosenttiin.

Helsinkiläisistä lapsista:

48 % 1–2-vuotiaista hoidettiin kotihoidon tuella

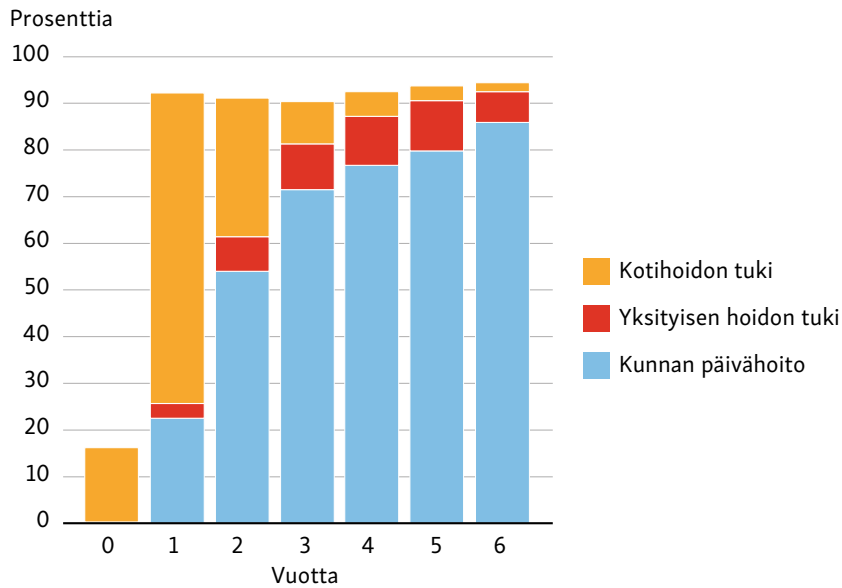
77 % 3–6-vuotiaista oli kaupungin päivähoidossa

80 % peruskoululaisista kävi kaupungin koulua

Kuvio 18. Alle 7-vuotiaat lapset hoitomuodoittain vuoden 2015 lopussa

Lähde: Helsingin kaupungin varhaiskasvatusvirasto.

Luvattomat poissaolot vähentyneet

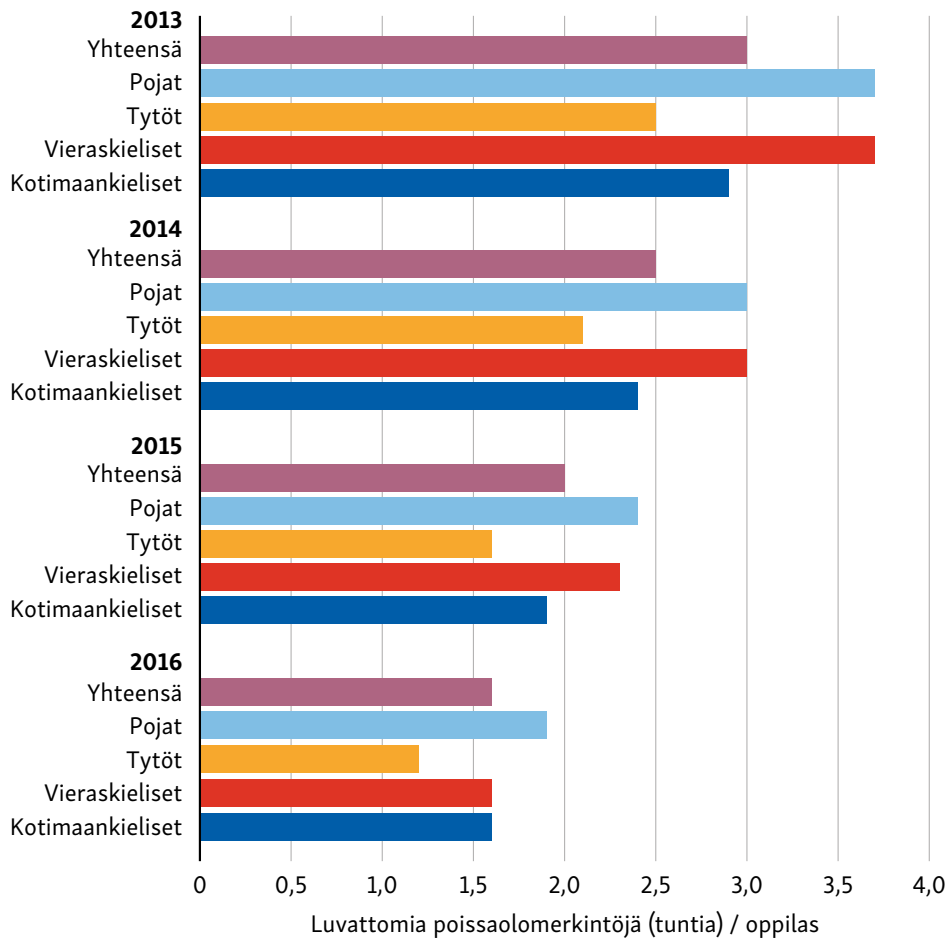
Peruskoulua käyvät ikäluokat ovat kasvaneet viime vuosina; oppilasmäärä on kasvanut kymmenen prosenttia eli 4 400 oppilaalla välillä 2010–2016. Lähes koko kasvu on kohdistunut kaupungin kouluille, joiden oppilasmäärä on kasvanut yli 4 000 oppilaalla. Kokonaisuudessaan Helsingissä kävi lähes 50 000 lasta 1–9. luokkaa vuonna 2016. Heistä neljä viidestä kävi kaupungin ylläpitämää peruskoulua, vajaa viisi prosenttia valtion koulua ja vajaa 15 prosenttia yksityistä koulua.

Helsingiläisistä 8.-9. luokkalaisista kaksi kolmesta sanoo pitävänsä koulunkäynnistä. Sekä tytöt ja pojat pitävät koulunkäynnistä yhtä paljon, ja koko maahan verrattuna etenkin helsinkiläiset pojat pitävät koulunkäynnistä selvästi enemmän.

Luvattomia poissaoloja kertyy etenkin yläluokilla opiskeleville, ja pojille tyttöjä enemmän. Vuonna 2016 luvattomia poissaoloja oli vajaa kuusi tuntia kaikkia 7–9-luokkalaisia kohti. Pojilla poissaoloja oli lähes seitsemän oppilasta kohti, tytöillä 4,6. 1–6-luokkalaisilla luvattomia poissaoloja oli 0,3 oppilasta kohti.

Luvattomien poissaolojen määrä on laskenut nopeasti etenkin yläluokkalaisilla, joilla vielä vuonna 2013 oli poissaoloja lähes 11 oppilasta kohti. Kouluissa on ollut vuodesta 2014 lähtien yhtenäiset käytännöt poissaoloihin puuttumiseen. Vuonna 2016 myös vieraskielisten poissaolot ovat tasoittuneet samalle tasolle kotimaankielisten kanssa.

Kuvio 19. Luvattomat poissaolot suomen- ja ruotsinkielissä peruskouluissa oppilasta kohti 2013–2016 äidinkielen ja sukupuolen mukaan

Lähde: Helsingin kaupungin opetusvirasto.

Pojat saavat useammin tukea koulunkäyntiin

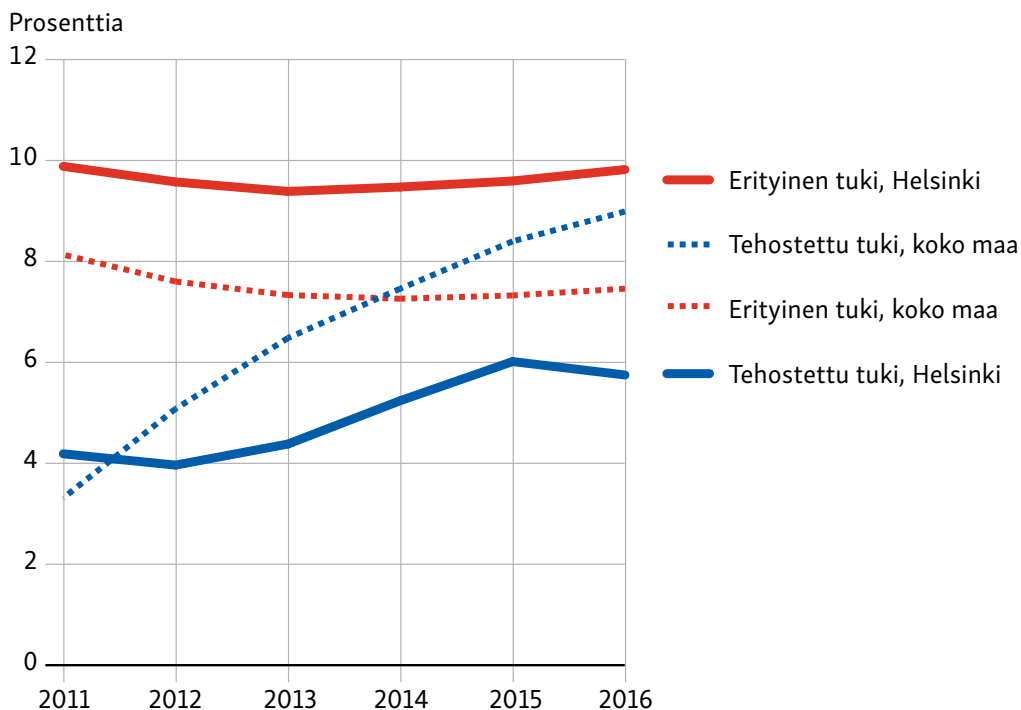
Perusopetuksen antama oppimisen ja koulunkäynnin tuki voidaan jakaa yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen. Yleinen tuki tarkoittaa yleensä yksittäisiä pedagogisia ratkaisuja, ja ohjaus- ja tukitoimia. Mikäli yleinen tuki ei riitä oppilaalle, annetaan tehostettua tukea, joka on jatkuvampaa ja yksilöllisempää monialaista tukea. Mikäli tehostettu tuki ei riitä, annetaan erityistä tukea. Erityinen tuki voi olla esimerkiksi pienryhmäopetusta, koulunkäyntiavustajan tukea tai apuvälineiden käyttöä.

Kaikissa Helsingin perusoppilaista 6 prosenttia sai tehostettua tukea vuonna 2016, kaupungin peruskouluissa osuus oli vajaa 7 prosenttia. Erityistä tukea sai 10 prosenttia oppilaista, kaupungin kouluissa 11 prosenttia. Erityisen tuen oppilaiden määrä ja osuus on pysynyt varsin samana viime viisi vuotta. Tehostetun tuen oppilaiden määrä on taas kasvanut yli kolmanneksella, mutta edelleen suhteutettuna oppilasmäärään tehostetun tuen oppilaiden osuus on Helsingissä koko maata pienempi.

18 prosenttia kaupungin peruskoulujen koulujen oppilaista sai joko tehostettua tai erityistä tukea. Tukea annettiin hieman useammin ylä- kuin alaluokilla. Muut kuin suomen tai ruotsinkieliset saivat useammin koulunkäynnin tukea; 29 prosenttia. Koulunkäynnin tuki on voimakkaasti painottunut sukupuolen mukaan. Kaupungin kouluissa 24 prosenttia pojista sai tehostettua tai erityistä tukea koulunkäyntiinsä, tytöistä 12 prosenttia.

Erityisen tuen oppilaiden määrä ja osuus on pysynyt varsin samana viime viisi vuotta. Tehostetun tuen oppilaiden määrä on taas kasvanut yli kolmanneksella, mutta edelleen suhteutettuna oppilasmäärään tehostetun tuen oppilaiden osuus on Helsingissä koko maata pienempi.

Kuvio 20. Tehostetun ja erityisen tuen oppilaiden osuus perusopetuksen kokonaisoppilasmäärästä vuosina 2011–2016

Lähde: Tilastokeskus.

Helsingiläisistä lapsista:

6 % peruskoululaisista sai tehostettua tukea koulunkäyntiin

10 % peruskoululaisista sai erityistä tukea koulunkäyntiin

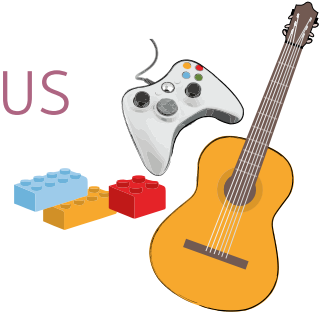
Yläluokkalaisilla oli keskimäärin **6** luvaton poissaoloa lukuvuodessa

Koululaiset saivat keskimäärin **6** myönteistä Wilmamerkintää lukukaudessa

Koululaiset saivat keskimäärin **3,6** korjaavaa Wilmamerkintää lukukaudessa

6 TUNTEET, VUOROVAIKUTUS JA IDENTITEETTI

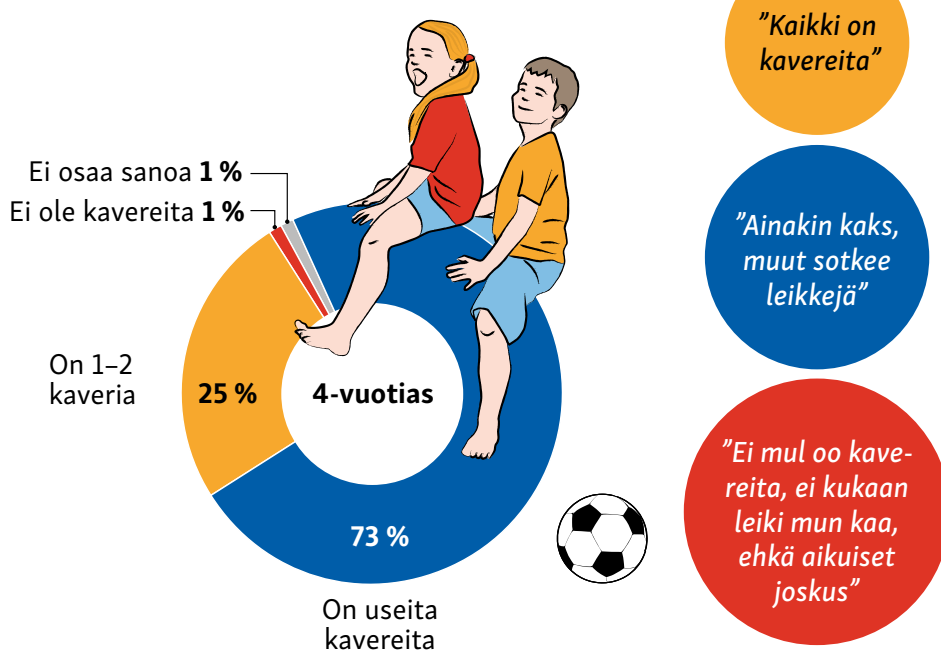

Lapsilla on mahdollisuus kehittää tunnetaitojaan ja minäkuvaansa turvallisessa kasvuympäristössä, mahdollisuus rakastaa ja tulla rakastetuksi. Lapsille mahdollistetaan kyky hyväksyä, huomioida ja arvostaa muita ihmisiä, kulttuureja ja uskontoja sekä tuntea myötätuntoa, kiitollisuutta, kaipuuta ja surua. Lapsilla on mahdollisuus elää vuorovaikutuksessa toisten kanssa, muodostaa kaverisuhteita ja ylläpitää turvallisia suhteita aikuisiin.

Lähes jokaisella nelivuotiaalla kaveri päiväkodissa

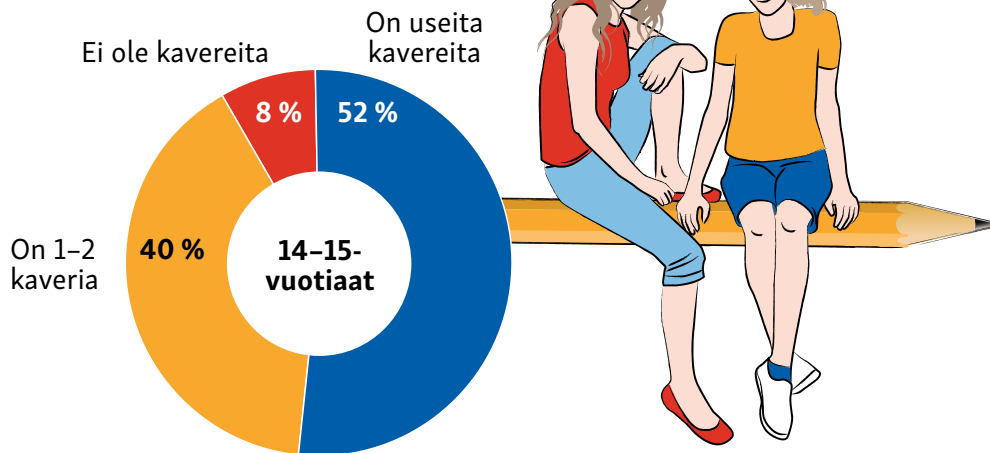
Lasten ja varhaisnuorten kehitykselle on oleellista, että on mahdollisuus olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa ja muodostaa kaverisuhteita ja ylläpitää turvallisia suhteita aikuisiin. Lasten ja varhaisnuorten ystävyys- ja kaverisuhteiden merkitys vaihtelee iästä ja jonkun verran sukupuolesta riippuen. Pienemmät lapset leikkivät useimmiten useamman lapsen kanssa. Murrosikää lähestyvän lapsen kaveripiiri muodostuu valikoivammin; samaistutaan muihin varhaisnuoriin erilaisissa tekemisissä ja tytöt liikkuvat useimmiten pienemmissä porukoissa kuin pojat. Lasten ja varhaisnuorten kaverisuhteita ja hyviä suhteita vanhempiin voidaan pitää suojaavina tekijöinä identiteetin kehittämisessä. Lasten kokemuksen mukaan hyvät ystävät ja merkityksellinen tekeminen edistävät hyvinvointia ja voimavarojen käyttöä. (Salmi & Lipponen, 2013)

Kuvio 21. 4-vuotiaiden kaverit päivähoitoryhmässä

Lähde: Varhaiskasvatusvirasto. Vanhemmat ovat haastatelleet lapsiaan strukturoidulla haastattelulomakkeella osana 4-vuotiaiden laajaa terveystarkastusta (Hyve-malli) (N=2 065).

14–15-vuotiaiden kaverit

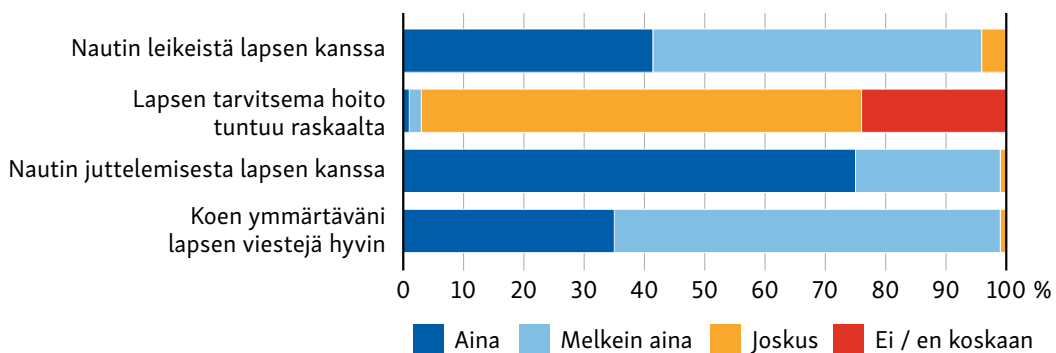

Lähde: Kouluterveyskysely 2013, Helsingin aineisto, (N=7 926).

4-vuotiaat lapset kokevat, että heillä on kavereita päiväkodissa. Kolme neljästä lapsesta kokee, että heillä on enemmän kuin kolme kaveria ja hyvin harva kertoo, että kavereita ei ole ollenkaan. 14–15-vuotiaiden osalta 40 prosentilla on vain 1–2 sellaista kaveria, jonka kanssa voi keskustella luottamuksellisesti kaikista asioista. Yksinäisyys näkyy selvemmin varhaisnuorten keskuudessa ja lähes joka kymmenes kertoo, että ei ole ystäviä ollenkaan.

Helsingiläisten yksivuotiaiden vanhemmat ovat melko tai erittäin tyytyväisiä (96%) itseensä vanhempana. Useimmiten koetaan, että lapsen viestejä ymmärretään melkein aina tai aina. Kolme neljästä vanhemmasta nauttii aina juttelemisesta lapsen kanssa ja joka neljäs melkein aina. Lapsen kanssa leikkimisestä nautitaan, joskin lapsen tarvitsema hoito voi joskus tuntua raskaalta.

Kuvio 23. Vanhemman arvioitu suhde 1-vuotiaaseen lapseensa

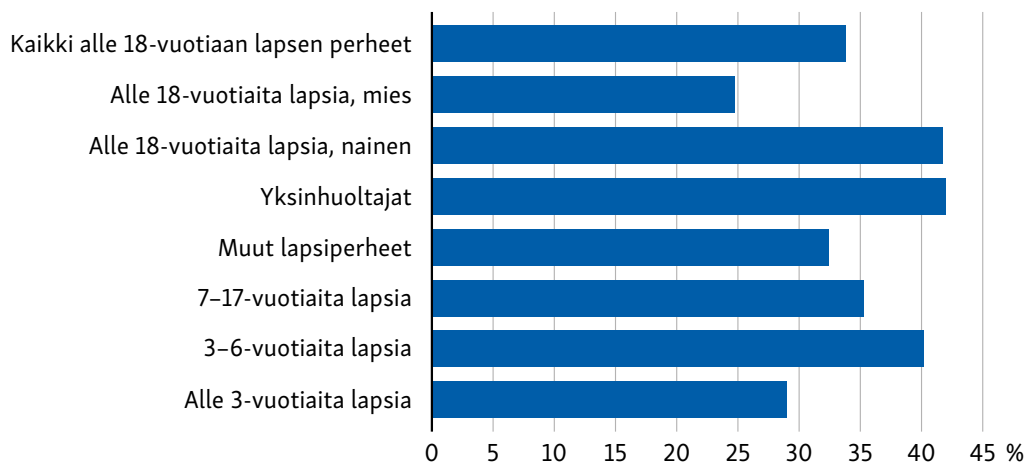

Lähde: Lähde: CHILDCARE-tutkimushanke 2015–2017. Helsingin varhaiskasvatuskyselyn 2016 tuloksia tutkimukseen osallistuneiden kuntien käyttöön. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, Jyväskylän yliopisto, Tampereen yliopisto. Julkaisemattomat tulokset. (N=771–773).

Joka kolmas vanhempi kokee riittämättömyyttä vanhemmuudessaan

Vanhempien oma tunne-elämä ja jaksaminen arjessa ovat kasvavalle lapselle tärkeää. Joka kolmas helsinkiläisistä lapsiperheiden vanhemmista kokevat vähintään jonkin verran riittämättömyyttä vanhemmuudessaan. Riittämättömyyden tunnetta esiintyy eniten niillä vanhemmilla, joilla on 3–6 vuotiaita lapsia ja huomattavasti useammin naisten keskuudessa kuin miesten. Yksinhuoltajaperheiden vanhemmat kokevat kahden huoltajan perheisiin verrattuna huomattavasti enemmän riittämättömyyden tunnetta. Riittämättömyyttä koetaan useammin yli kolmen lapsen perheissä.

Kuvio 22. Riittämättömyyttä vanhempana kokevien osuus helsinkiläisistä 20–54-vuotiaista

Lähde: Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus, THL.

Kolme neljästä vanhemmasta on tyytyväinen ihmissuhteisiinsa

Hyvät ihmissuhteet ja käytännön avun saaminen arjen tilanteisiin ovat positiivisia voimavaroja vanhemmuuteen. Vanhemmat ovat pääosin tyytyväisiä omiin ihmissuhteisiinsa. Noin 78 prosenttia niistä vanhemmista, joilla on alle 18-vuotiaita lapsia pitävät ihmissuhteitaan hyvinä. Lapsen iällä ei näyttäisi olevan merkitystä kokemukseen, mutta yksinhuoltajat ovat muita lapsiperheitä hieman tyytymättömiä ihmissuhteisiinsa. Miehet ovat naisia hieman useammin tyytymättömiä ihmissuhteisiinsa. Helsinkiläisistä lapsiperheiden vanhemmista noin 7 prosenttia kokee itsensä yksinäiseksi ja yksinhuoltajien yksinäisyyden kokemukset ovat kolminkertaiset. (Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus)

Vanhempien sosiaaliset suhteet ja mahdollisuus käytännön avun saamiseen tukee vanhempana jaksamista. Lähes kaikki lapsiperheet kokivat saavansa tarvittaessa epävirallista tukea ja apua. Vanhemmat kokevat saavansa eniten apua puolisolta tai kumppanilta, lähiomaiselta tai läheiseltä ystävältä. Vähemmän apua saadaan työtovereilta, naapureilta tai muilta tutuilta. (Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus)

7 KÄYTÄNNÖLLINEN VIISAUS

Lapsilla on mahdollisuus kehittää omaa käsitystään hyvästä sekä kykyjä ja taitoja ilmaista itseään, käyttää mielikuvitustaan ja oppia kriittiseen reflektioon. Heillä on mahdollisuus kehittyä joustavaksi ja resilientiksi siten, että he kykenevät hahmottamaan olennaisen ja toimimaan sen mukaan. Heillä on tilaa kehittää itselleen sopivia selviytymiskeinoja. Lapsilla on mahdollisuus tehdä arvostamiaan asioita.

Koululaisille enemmän myönteisiä kuin korjaavia Wilma-merkintöjä

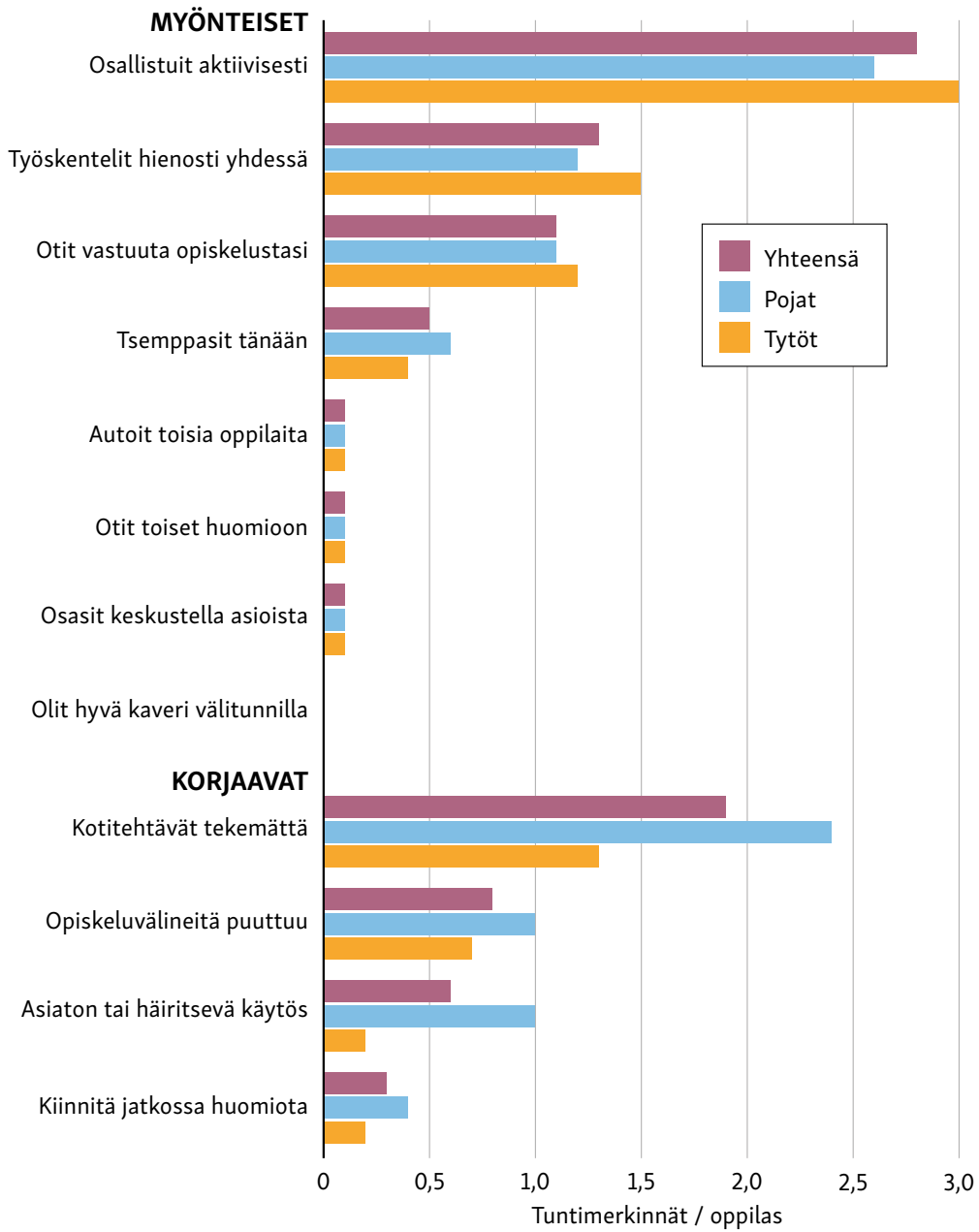
Syksyllä 2016 opetusvirasto otti käyttöön uudet myönteisen ja korjaavan palautteen Wilma-merkinnät, joiden tarkoituksena on saada enemmän monipuolisempaa palautetta lapsen koulutyöstä myös vanhempien tietoon. Wilma-merkinnät on muokattu vanhempien antamien palautteiden perusteella. Opetusviraston keväällä 2016 tehdyn kyselyn mukaan vanhemmat pitivät tärkeänä sitä, että Wilman kautta tulee säännöllisesti myös positiivista ja kannustavaa palautetta lapsesta. Wilman tuntimerkinnöistä kahdeksasta tuli laadultaan positiivisia ja neljästä korjaavia.

Syyslukukauden 2016 aikana tehtiin lähes 390 000 uutta Wilma-tuntimerkintää. 63 prosenttia niistä oli myönteisiä ja 37 prosenttia korjaavia tuntimerkintöjä. Eniten koululaiset saavat myönteistä palautetta aktiivisesta osallistumisestaan. Myös vastuunotto omasta opiskelusta ja hienosti muiden kanssa sujunut yhteistyöskentely sai paljon myönteistä palautetta. Korjaavissa palautteissa ylivoimaisesti eniten huomautuksia tuli, kun kotitehtävät olivat tekemättä.

Sukupuolen ja kielen mukaan tarkasteltuna kaikki ryhmät ovat saaneet enemmän myönteistä kuin korjaavaa palautetta. Korjaavat palautteet painottuvat enemmän poikiin ja vieraskielisiin. Pojista korjaavia palautteita oli saatu 4,9 merkintää oppilasta kohti, tyttöistä 2,3 merkintään oppilasta kohti.

Wilma-merkintöjä annettiin oppilasta kohti lähes kymmenen syyslukukauden aikana, yläluokilla merkintöjä tehtiin enemmän; 13 oppilasta kohti. Yläluokkien palautteista 9 oli myönteisiä oppilasta kohti ja 4 korjaavia. Alaluokilla ero oli pienempi; myönteisiä palautteita oli 5 oppilasta kohti ja korjaavia 3,5.

Kuvio 24. Myönteiset ja korjaavat Wilma-merkinnät oppilasta kohti kaupungin suomen ja ruotsinkielisissä peruskouluissa syksyllä 2016

Lähde: Helsingin kaupungin opetusvirasto.

8 LEIKKI JA VAPAA-AIKA

Lapsilla on kyky nauraa, leikkiä ja nauttia harrastuksista ja vapaa-ajastaan. Lapsilla on mahdollisuus mielekkääseen vapaa-ajan toimintaan ja keinoja solmia suhteita muihin ikätovereihin. Leikin avulla mahdollistetaan lapselle kykyjä opetella hallitsemaan omaa käyttäytymistään ja olla yhteistoiminnassa muiden kanssa.

Leikki on oppimisen lähde

Omaehtoinen leikkiminen on lapsen tapa toimia ja oppia uusia asioita. Suurin osa lasten ja nuorten vapaa-ajan toiminnasta on vapaamuotoista, ilman ohjausta tapahtuvaa leikkimistä ja puuhaa. Omaehtoinen toiminta on ensisijaisen tärkeää ja arvostettavaa, mutta sen kääntäminen seurattavaksi indikaattoriksi on lähes mahdotonta. Kokonaisuudessaan lasten ja nuorten vapaa-ajan käytöstä on tietoa vain hajanaisesti, vaikka sen merkitys lapsen kehitykselle on suuri.

Pienten lasten harrastamiseen vaikuttaa etenkin vanhempien aktiivisuus kannustaa ja mahdollistaa harrastus. Kavereiden merkitys on suuri ja merkitys kasvaa mitä vanhempi lapsi on. Osa lapsista harrastaa paljon, kun taas osa lapsista jää ilman mitään mielekästä vapaa-ajan toimintaa. Liikuntalajit ovat edelleen varsin sukupuolituneita, kuten myös taideharrastukset. Lapset harrastavat usein omalla asuinalueellaan, joten alueellinen tarjonta vaikuttaa lasten harrastamisaktiivisuuteen huomattavasti aikuisia enemmän.

4-vuotiaiden lasten mielestä päivähoitossa kaikkein paras tekeminen on leikkiminen, hyppiminen ja pomppiminen

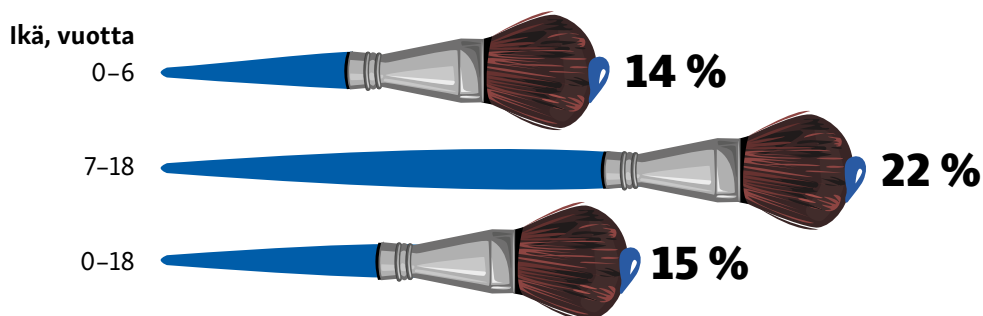
Lähde: Varhaiskasvatusvirasto. Vanhemmat ovat haastatelleet lapsiaan strukturoidulla haastattelulomakkeella osana 4-vuotiaiden laajaa terveystarkastusta (Hyve-malli) Paras tekeminen päivähoitossa kysymyksen alustava tarkastelu.

Taideharrastuksiin osallistuminen vaihtelee paljon alueittain

Taiteen perusopetukseen osallistui 17 800 alle 20-vuotiasta helsinkiläistä oppilasta vuonna 2014 Kulttuuriasiankeskuksen tekemän selvityksen mukaan. Alle 19-vuotiaista helsinkiläisistä opetukseen osallistui 15 prosenttia; alle 7-vuotiaista 14 prosenttia ja 7–18-vuotiaista 21 prosenttia. Edellinen selvitys tehtiin vuonna 2008, ja siihen verrattuna taiteen perusopetukseen osallistuneiden osuus ikäluokasta on pysynyt lähes samana. Koko maassa taiteen perusopetukseen on arvioitu osallistuvan 12 prosenttia 2–19-vuotiaista, joten Helsingissä opetukseen osallistuvien osuus on korkeampi. (Taiteen perusopetuksen... 2016)

Monissa taiteenlajeissa tyttöjen osuus oppilaista oli korostunut, ja poikien osuus jää pieneksi taideharrastuksissa. Myös vieraskieliset ovat vähän edustettuina taideharrastuksissa. Alueellisesti opetukseen osallistumisessa oli isoja eroja; alle kouluikäisistä kuloaarelaisista yli puolet osallistui taiteen perusopetukseen, mutta jakomäkeläisistä vain alle kaksi prosenttia. Myös kouluikäisillä osallistuminen vaihtelee viidestä prosentista puolen osuuteen peruspiireittäin. (Taiteen perusopetuksen... 2016)

Kuvio 25. Taiteen perusopetukseen osallistuneiden osuus ikäluokasta alueittain vuonna 2014

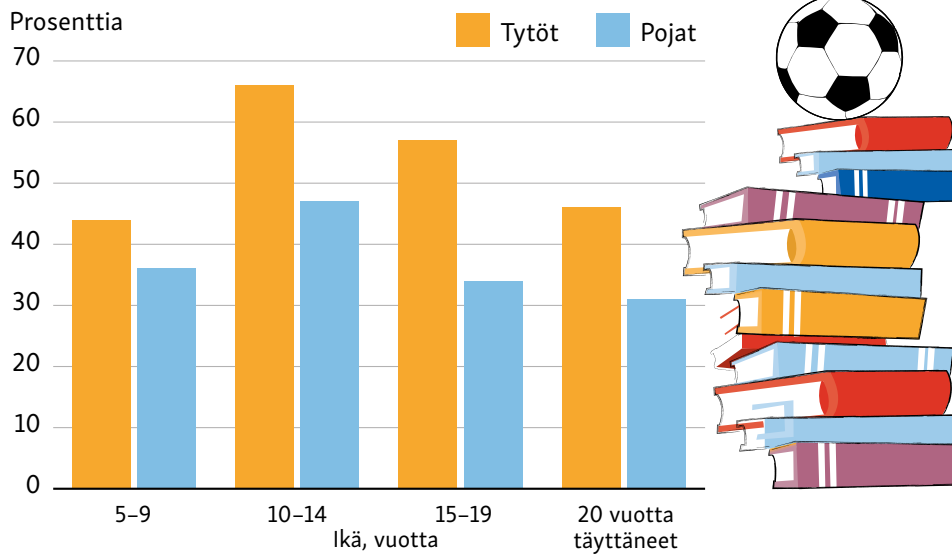
Lähde: Helsingin kulttuurikeskus.

Lapset käyttävät helsinkiläisistä eniten kirjastoa

Kirjaston tekemän vuosittaisen asiakaskyselyn mukaan lasten ja nuorten kirjaston pääasialliset käyttötavat poikkeavat muista kirjastossa kävijöistä. Kaikista kävijöistä yli puolet oli perinteisiä lainaajia, mutta 13–19-vuotiaista suurimmat ryhmät olivat lukijat ja oleilijat sekä työskentelijät ja tiedonetsijät. Laitteiden käyttäjinä alle 20-vuotiaat olivat ikäluokista ahkerimpia.

Helsinkiläisistä kaikkein ahkerimpia kirjaston käyttäjiä ovat 10–14-vuotiaat tytöt, joista 66 prosenttia oli käyttänyt kirjastokorttiaan vuonna 2016. Myös 10–14-vuotiaat pojat käyttävät miehistä kaikkein eniten kirjastokorttiaan: 47 prosenttia. Alle 15-vuotiaiden kirjaston käyttö on kasvanut vuosina 2010–2015, 15–19-vuotiailla hieman laskenut. (Helsingin kaupunginkirjasto).

Kuvio 26. Kaupungin kirjastokorttia vuoden 2016 aikana käyttäneiden osuus ikäluokasta

Lähde: Helsingin kaupunginkirjasto.

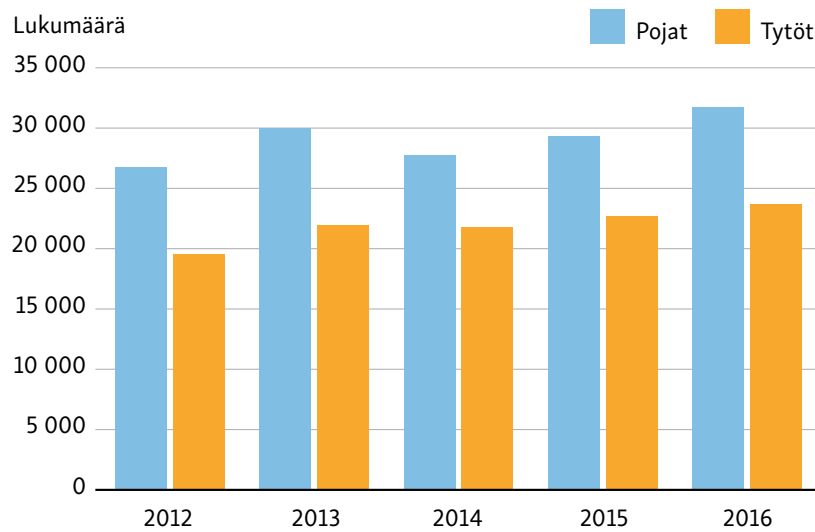
Kavereiden kanssa liikkuminen suosituinta

Taideharrastusten lisäksi liikuntaharrastukset ovat tärkeitä sosiaalisen toiminnan kenttiä lapsille ja nuorille, ja samalla ne ylläpitävät terveyttä ja kehittävät motorista osaamista. Vuonna 2015 tehdyn tutkimuksen mukaan reilusti yli puolet alle 18-vuotiaista helsinkiläisistä liikkui kevyesti joka päivä, vähintään tunnin päivässä liikkui vähintään viitenä päivänä viikossa 34 prosenttia 6-14-vuotiaista ja 39 prosenttia 15-17-vuotiaista (778 vastaajaa). Viisi prosenttia 6-17-vuotiaista ei liikkunut yhtenkään päivänä tunnin mittaista aikaa. (Helsinkiläisten liikuntakäyttäytyminen 2015).

Lasten liikkumisen määrään vaikuttavat etenkin perheen sosioekonominen asema ja vanhempien liikuntatottumukset. Etenkin yksinäiset, motorisesti kömpelöt, vähävaraiset ja ulkomaalaistaustaiset jäävät usein liikuntaharrastuksista paitsi (Lehtinen 2015). Kaupungin EasySport-toimintaan osallistuneista viidenneksellä (21 %) ei ollut muuta harrastusta (515 vastaajaa). Vastaajat painottuivat ulkomaalaistaustaisiin, ja varsinkin Itäisen, Eteläisen ja Keskeisen alueen vastaajilla ei ollut muuta harrastusta. (EasySport-kysely 2016, Liikuntavirasto).

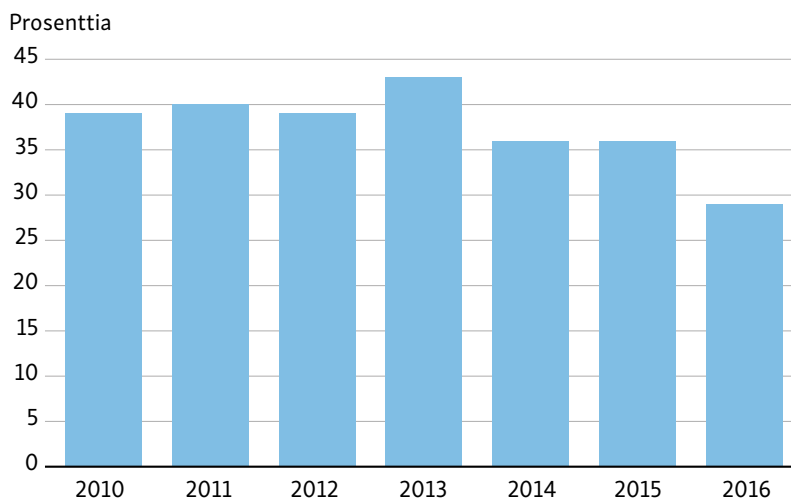
Lasten ja nuorten kaikkein suosituin liikkumistapa oli liikkua omatoimisesti kavereiden kanssa, ja sen jälkeen omatoimisesti yksin, liikuntaseurassa ja yksityisissä liikuntapaikoissa. Neljännes lapsista harrasti liikuntaa kilpailumielessä, reilu kymmenesosa kokeilumiehellä ja suurin osa harrastusmielessä. (Helsinkiläisten liikuntakäyttäytyminen 2015). Urheiluseurojen liikuntatoiminnassa oli mukana 55 400 alle 20-vuotiaista helsinkiläistä lasta ja nuorta vuonna 2016. Pojat liikkuvat tyttöjä useammin urheiluseuroissa. Kokonaisuudessaan alle 20-vuotiaiden urheiluseuroissa harrastavien määrä on kasvanut yli 9 000 henkilöllä eli 20 prosenttia välillä 2012-2016. (Helsingin kaupungin liikuntavirasto).

Kuvio 27. Urheiluseuroissa liikkuvien helsinkiläisten alle 20-vuotiaiden määrä

Avustusta hakeneiden urheiluseurojen ilmoittamat aktiiviharrastajien määrä.
Lähde: Helsingin kaupungin liikuntavirasto.

Kuvio 28. Nuorisotoiminnan yksilölliseen tai ryhmätoimintaan osallistuneiden osuus 10–17-vuotiaista

Lähde: Helsingin nuorisoesiointikeskus.

Helsinkiläisistä lapsista:

- 15 %** osallistuu taiteen perusopetukseen
- 47 %** käytti kirjastokorttia
- 36 %** lapsista liikkuu ainakin tunnin vähintään viitenä päivänä viikossa
- 5 %** ei liikkunut tuntia viikossa
- 24 %** harrastaa liikuntaa kilpailumielessä
- 76 %** liikkuu omatoimisesti kavereiden kanssa
- 59 %** liikkuu urheiluseurassa

9 OSALLISUUS

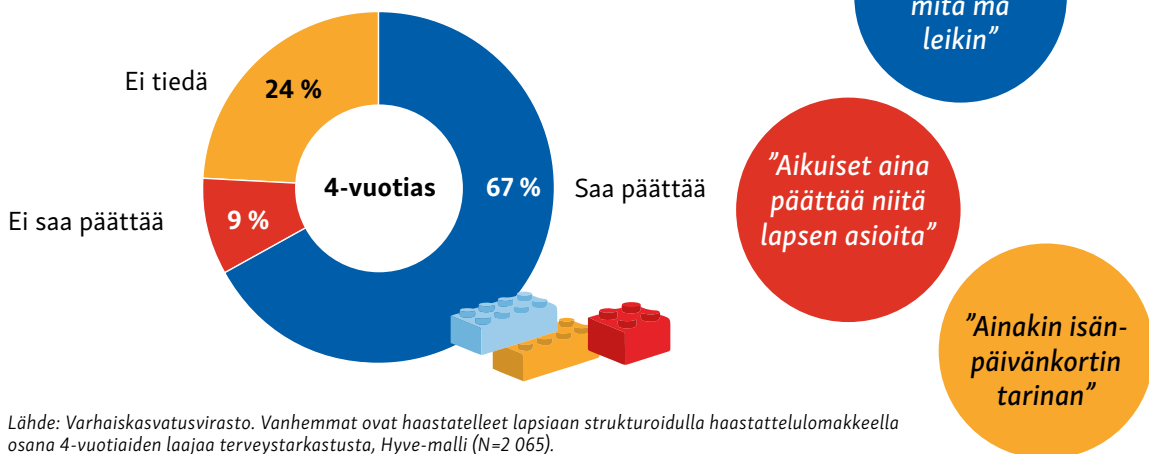

Lapset ovat aktiivisia toimijoita, joilla on mahdollisuus tuottaa merkityksiä niihin sosiaalisiin ympäristöihin jossa hän elää ja kasvaa. Lapsilla on mahdollisuus tulla kuulluksi ja nähdyksi ja sanoa mielipiteensä asioista, jotka koskevat häntä itseään. Lapsilla on osallistumisen tilaa ja aikaa.

4-vuotiaista kolme neljästä kokee voivansa päättää asioista

Osana Helsingin varhaiskasvatusta on selvitetty, miten 4-vuotiaat lapset kokevat saavansa päättää asioista päivähoitossa. Tietoa on saatu siten, että vanhemmat ovat haastatelleet lapsiaan strukturoidun kyselyn avulla.

Kuvio 29. Lasten kokemukset päivähoitossa asioiden päättämisestä

Lähde: Varhaiskasvatusvirasto. Vanhemmat ovat haastatelleet lapsiaan strukturoidulla haastattelulomakkeella osana 4-vuotiaiden laajaa terveystarkastusta, Hyve-malli (N=2 065).

Yleisin asia mistä 4-vuotiaat kokivat voivansa päättää, oli mitä leikkejä leikitään ja kenen kanssa leikitään. Tavallista oli myös, että saa päättää millä leluilla leikki, mitä ruokaa syö ja nukkuuko päiväunia. Kokemukset liittyvät pääosin omaan toimintaan vaikuttamiseen, joka osaltaan tukee lapsen omatoimisuuden kehittymistä. Joka kymmenes koki, että pääasiassa aikuiset päättävät kaikesta ja itse ei saa päättää mistään. Vajaa neljännes lapsista ei ollut vastannut kysymykseen tai lomakkeessa oli merkintä, että lapsi ei ymmärtänyt kysymystä.

Nuorten osallistuminen laajenee Ruuti-toiminnassa

Nuorten vaikuttamisjärjestelmä Ruuti sisältää neljä keskeistä elementtiä. Aktivismin tukemisessa keskeistä ovat nuorten toimintaryhmät ja omaehtoisen toiminnan tukeminen sekä nuorten aloiteoikeus. Tapahtumiin kuuluvat RuutiExpo, Päättäjämäkki sekä oppilaskuntapäivät ja Ylipormestarin oppilaskuntapäivät.

Edustukselliseen toimintaan kuuluvat oppilaskuntien hallitukset peruskouluissa ja vaaleilla valittava ydinryhmä. Osallistuvassa budjetoinnissa ja yhteissuunnittelussa nuoret osallistuvat neuvotteluun Nuorisoasiainkeskuksen RuutiBudjetista, koulujen Ruuti-rahasta ja koulujen sisäisiin asioihin vaikuttamiseen.

Yläkoululaiset äänestävät Ruuti-vaaleissa entistä aktiivisemmin

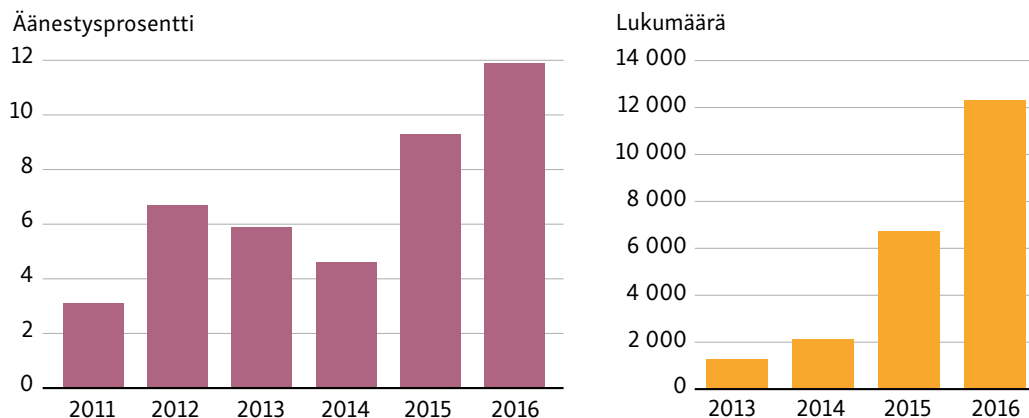
Ruudin ydinryhmän vaaleissa äänioikeutettuja ovat kaikki helsinkiläiset 13–17-vuotiaat nuoret. Ydinryhmän vaaleihin on saatu ehdolle monipuolinen kattaus nuoria eri puolelta Helsinkiä ja hyvin erilaisista taustoista.

Ruudin ydinryhmä äänestettiin vuonna 2011 ensimmäistä kertaa RuutiExpo -tapahtumassa paikan päällä, ja äänestysprosentti jäi verrattain pieneksi. Nuorten toiveesta verkossa järjestetty äänestys vuonna 2012 aktivoi selkeästi enemmän nuoria äänestämään, ja äänestysprosentti on kasvanut etenkin parin viime vuoden vaaleissa. Vuoden 2016 äänestysaktiivisuus kasvoi jo 12 prosenttiin. Huomionarvoista on, että nuoret osallistuvat vaaleihin aktiivisesti itäisessä Helsingissä ja Kaarelassa. Haasteena on kuitenkin saada ääniä kerättyä mahdollisimman tasaisesti eri puolelta Helsinkiä, jotta nuorten mielipiteet tulevat tasapuolisesti huomioiduksi ydinryhmän työskentelyssä.

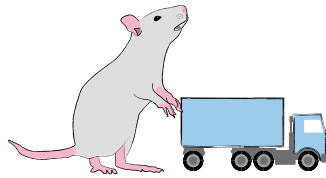
Osallistuva budjetointi kokoaa nuoria vaikuttamaan

Osallistuvan budjetointiin osallistuvien lasten ja nuorten määrä on kasvanut huomasti vuodesta 2013, jolloin osallistuvien määrä oli 1274. Vuonna 2016 RuutiBudjetin kautta yhteensä 12 316 nuorta eri vaiheissa vaikutti siihen, millaista toimintaa nuorille on tarjolla eri puolilla kaupunkia ja miten nuorisotyön resursseja kohdennetaan. Nuoret suunnittelivat omille asuin- ja koulualueilleen esimerkiksi liudan erilaisia kursseja japanin kielestä meikkaukseen, yhteisiä retkiä ja mukavampia nuorten tiloja. Prosessin aikana syntyy myös ehdotuksia ja aloitteita muille toimijoille ja toimialoille sekä esimerkiksi Helsingin seudun liikenteelle.

Kuvio 30. Ruuti-vaaleissa äänestäneet (vasen kuvio) sekä osallistuvaan budjetointiin osallistuneiden lasten ja nuorten määrä (oikea kuvio)

Lähde: Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus.

Köyhyys ja päihteet lapsiperheiden hyvinvoinnin haasteena

Helsingin lapsiperheet ovat monikulttuurisia ja monimuotoisia; lapsista neljäsosa asuu yhden huoltajan tai vuorohoitoperheessä, neljänneksellä lapsista ainakin toinen vanhempi on vieraskielinen. Helsingiläiset lapsiperheet ovat koko maahan verrattuna korkeammin koulutettuja, parempi tuloisia ja heillä on vähemmän lapsia perheessä.

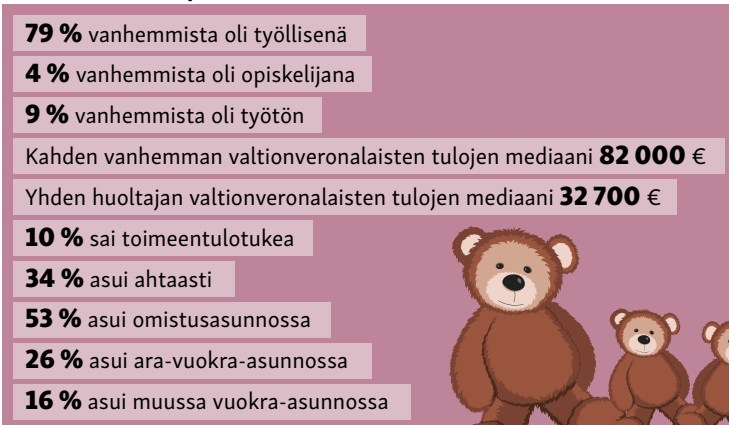
Vaikka helsinkiläiset lapsiperheet ovat koko maahan verrattuna keskimäärin parempituloisia, lapsista useampi on toimeentulotuen piirissä ja asuu ahtaammin kuin muu helsinkiläisväestö. Lapsiperheiden vanhemmista pienempi osuus on työllisenä kuin koko maassa keskimäärin. Työllistymisen ongelmat ja pienituloisuus kohdistuvat etenkin yhden huoltajan perheisiin, monilapsisiin perheisiin sekä maahanmuuttajaperheisiin. Lapsiperheiden hyvinvoinnissa on näkyvissä alueellista erilaistumista, työllisyyden ja toimeentulon ongelmat kasaantuvat itäiseen ja koilliseen Helsinkiin.

Köyhyys ja erityisesti pitkittynyt vähävaraisuus vaikuttavat muun muassa lapsen kehitykseen ja terveyteen. Perheen varattomuus saattaa kaventaa lapsen mahdollisuuksia osallistua kasvuympäristön tavanomaisiin toimintoihin kuten liikuntaharrastuksiin tai joukkoliikenteen käyttöön ja kaventaa lasten omia valinnanmahdollisuuksia. Aineelliset hyvinvoinnin puutteet eivät välttämättä tarkoita, että kaikki vähävaraisissa perheissä kasvavat lapset voisivat huonosti. Pienituloisuusmittareilla ei tavoiteta tietoa lasten tai vanhempien kokemuksia hyvästä elämästä. Vanhempien ja lasten omat kyvyt ja mahdollisuudet rakentaa sosiaalisia verkostoja ja olla vuorovaikutuksessa ovat tärkeitä voimavaroja hyvälle elämänedellytyksille.

Päihteet tuovat usein ongelmia lapsiperheisiin. Vanhempien päihteiden käyttö on yksi yleisimmistä syistä lastensuojelun tarpeeseen, ja lastensuojelutarvetta Helsingissä on paljon. Lastensuojelun tarvetta tuo päihteiden lisäksi vanhemmuuteen liittyvät ongelmat ja arjen hallinnan ongelmat. Myös ATH tutkimustulosten mukaan joka kymmenennessä lapsiperheessä juodaan alkoholia humalahakuisesti.

Yleisesti ottaen helsinkiläiset vanhemmat ovat tyytyväisiä itseensä vanhempina, omat ihmissuhteet koetaan hyväksi ja masentuneisuutta vanhemmat kokevat vähemmän kuin lapsettomat. Kolmasosa vanhemmista kokee ajoittain riittämättömyyttä vanhemmuudessaan. Vanhemmuuteen liittyvien vaikeuksien on todettu olevan keskeisiä lapsen ja nuoren kehityksellisten ongelmien, mielenterveysongelmien, yleisen pahoinvoinnin, syrjäytymisen ja ei-toivotun käyttäytymisen riskitekijöitä.

Helsinkiläisistä perheistä:

Pienten lasten hoitomuodot erilaistuneet

Alle kouluikäisten lasten määrät ovat kasvaneet paljon viime vuosina. Vielä vuonna 2010 alle seitsemänvuotiaiden määrä oli alle 40 000, nyt määrä on jo 45 400. Kasvat määrät ovat vaikuttaneet etenkin yksityisen hoidon ja kunnan päiväkotihoidon käytön kasvuun. Lasten päivähoitoratkaisut vaihtelevat alueittain paljonkin; yksityisen hoidon tukea käytetään enemmän kantakaupungin alueella, kotihoidon tukea käytetään eniten itäisen ja koillisen Helsingin alueilla. Vanhempien työmarkkina-asema vaikuttaa paljon lastenhoidon ratkaisuihin ja esimerkiksi koulutustaustan mukaan vanhempien työllisyystilanne vaihtelee huomattavasti.

Helsinkiläinen lapsi muuttaa ensimmäisinä elinvuosinaan hyvin todennäköisesti, useimmat vaihtavat asuinpaikkaa Helsingin sisällä, mutta monet myös kuntarajan yli. Muuttojen seurauksena pienten lasten kasvuympäristöt vaihtuvat, ja lasten kaverit ja harrastukset saattavat muuttua. Lähes kaikki kaupungin päiväkodeissa olevat nelivuotiaat kertoivat, että heillä on kavereita omassa ryhmässään. Kuitenkin kiusaamiskokemuksia oli monella, ja monet niistä myös fyysistä kiusaamista.

Pienten lasten perheissä vanhempien päihteiden käyttö on usein lastensuojeluilmoitusten taustalla ja ilmiö näkyy enemmän alle kouluikäisten lasten kohdalla kuin kouluikäisten. Lapsen näkökulmasta vanhemman alkoholinkäytöllä voi olla merkittävä vaikutus hyvinvointiin ja arjen toimintaedellytyksille. Alkoholin riskikäyttö näkyy useimmiten puolisollla raskauden ensimmäisellä käynnillä neuvolassa.

Kouluikäisillä pojilla hyvinvoinnin haasteita

Kouluikäiset lapset ovat helsinkiläisistä monikulttuurisimpia, yli 17 prosenttia heistä puhuu äidinkielenään muuta kuin kotimaisia kieliä. Tulevina vuosina peruskouluikäisten määrät tulevat kasvamaan suurempien päivähoitoikäisten ikäluokkien vanhetessa koululaisiksi.

Kelan lääkekorvausoikeuksilla tarkasteltuna 10–14-vuotiaiden osalta ovat lisääntyneet etenkin lääkekorvaukset lasten tarkkaavaisuus- ja ylivilkkaushäiriöiden (ADHD) hoitoon. Myös yleisesti lääkekorvauksiin oikeutettujen 10–14-vuotiaiden osuus on lievässä kasvussa, kun taas nuoremmilla ikäluokilla ne ovat laskussa. Kaikki alle 15-vuotiaat helsinkiläiset käyttävät vähemmän korvausoikeudellisia lääkkeitä kuin koko maassa keskimäärin.

Lasten suun terveyden ja lasten ylipainon riskitekijöitä ovat niin vanhempien kuin lasten elintavat ja terveystottumukset. Helsingissä lasten suun terveys on kehittynyt hyvään suuntaan muutaman viimeisen vuoden ajan ja tervehampaisia koululaisia on yhä enemmän. Lasten suun terveydessä on kuitenkin havaittavissa alueellisia eroja ja myös vieraskielisten lasten huonompi suun terveys näkyy tilastoissa. Samalla tavalla kuin esimerkiksi Tukholman kaupungissa lasten kariesta esiintyy eniten niillä alueilla, joille muilla sosioekonomisilla hyvinvointimittareilla keskittyy huono-osaisuutta. Vaikka hammashoito on ilmaista alle kouluikäisille lapsille ja koululaisille, kaikki lapset ja nuoret eivät käy kunnallisissa hammastarkastuksissa.

Lasten ylipaino lisääntyy eniten alakouluiässä, mikä osittain kertoo huonoista elintavoista ja liikkumattomuudesta. Suurin osa lapsista liikkuu paljon, mutta osa ei liiku ollenkaan. Kaikkein suosituin liikkumistapa lapsille on omatoimisesti kavereiden kanssa liikkuminen. Liikkumattomuus painottuu maahanmuuttajataustaisiin lapsiin ja yksinäisiin. Kaverittomien on vaikea yksin aloittaa mitään harrastusta tai vapaa-ajan toimintaa. Monet lasten harrastukset ovat edelleen varsin jakautuneita sukupuolen mukaan, samoin alueelliset erot ovat isoja. Lapset harrastavat usein omalla asuinalueellaan, joten alueellinen tarjonta vaikuttaa lasten harrastamiskäytönsuhteeseen huomattavasti aikuisia enemmän.

Suurin osa helsinkiläisistä peruskoululaisista pitää koulunkäynnistä ja luvattomien poissaolojen määrä on laskenut. Joka kymmenes koululainen sai erityistä tukea, tehostetun oppilaiden osuus oli kuusi prosenttia. Erityisen tuen oppilaiden osuus on Helsingissä koko maata suurempi. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki painottuu poikiin ja vieraskielisiin, samoin Wilman korjaavat merkinnät. Eniten koululaiset saavat Wilman korjaavia huomautuksia kotitehtävien tekemättömyydestä, eniten kiitosta tulee aktiivisesta osallistumisesta.

Pojat nousevat useilla indikaattoreilla erottuvaksi ryhmäksi kouluikäisissä. 7–15-vuotiailla pojilla on tyttöjä enemmän koulupoissaoloja ja he saavat enemmän oppimisen ja koulunkäynnin tukea. Pojat käyvät tyttöjä vähemmän taideharrastuksissa sekä kirjastoissa mutta harrastavat kuitenkin tyttöjä enemmän liikuntaa. Pojat käyttävät useammin korvausoikeudellisia lääkkeitä, ja poikien psykiatrisen avohoidon käynnit ja potilasmäärät ovat lisääntyneet tyttöjä huomattavasti enemmän.

Hyvinvoinnin tietotyö jatkuu

Lasten hyvinvoinnin tietotyö jatkuu edelleen osana Helsingin kaupungin tilasto- ja tutkimusohjelmaa virastojen yhteistyönä. Tilastotietokantaan viedään lisää indikaattoreita etenkin uuden kouluterveyskyselyn tulosten valmistuttua ja tutkimuksia lasten hyvinvoinnista tuotetaan. **Nyt toteutettavan tietotyön lisäksi on tärkeää suunnitella, miten koottua lastenhyvinvointitietoa voidaan hyödyntää osana tiedolla johtamista ja palvelujen suunnittelua. Tässä pohdinnassa LASU-kollegio ja uusien toimialojen johto ovat keskeisessä roolissa.**

Laajempi tietosisältö mahdollistaa näkemyksemme mukaan tulevaisuudessa tarkemman analyysin lasten hyvinvoinnin voimavara- ja riskitekijöistä ja sitä kautta

tarkemman analyysin suhteessa luotuu hyvinvoinnin viitekehukseen ja asetettuihin tavoitetiloihin. Tilastotietokannassa olevat taustamuuttujat kuten ikä, sukupuoli, kieli ja asuinalue mahdollistavat myös tarkempia analyysejä näistä näkökulmista, ja joiltakin osin myös kansainvälisiä vertailuja.

YK:n lapsen oikeuksien yhtenä tärkeänä näkökulmana on ehkäistä ja poistaa lasten syrjäytymistä. Syrjinnän ehkäisemiseksi ja hyvinvointierojen kaventamiseksi tarvitaan nykyistä laajempi tietovaranto. Keväällä 2017 toteutettavassa kouluterveyskyselyssä kysytään lapsilta ja nuorilta erilaisia taustatietoja, joista on mahdollista tuottaa koottua tietoa esimerkiksi maahanmuuttajataustaisista lapsista, pitkäaikaissairaista ja vammaisista sekä sijaiskodeissa tai lastenkodeissa asuvien lasten hyvinvoinnista.

Tiedostamme myös, että hyvinvointitiedoista ei toistaiseksi löydy riittävästi sellaisia indikaattoreita, joilla pystyttäisiin kuvaamaan sellaisia lasten omia kykyjä ja taitoja, joiden avulla mahdollisuudet vaikuttaa omaan hyvinvointiin kasvavat. Näitä tietoja ei välttämättä edes löydy tilastoista, joten on pohdittava myös muita tiedonkeruun tapoja. Keskeistä olisi saada lisää tietoa lasten vapaa-ajasta, vaikuttamismahdollisuuksista ja suhteesta ympäristöön. Tarvitsemme myös tietoa lasten kyvyistä kehittyä hyvän itsetunnon omaaviksi aikuisiksi sekä mitkä ovat lasten taidot ja kyvyt luoda vuorovaikutussuhteita muihin ihmisiin.

Tämän tietotyön rinnalla on vuonna 2016 kulkenut myös muita kehittämisprosesseja lasten ja nuorten palvelujen suuntaamiselle tulevaisuudessa. LASU-kollegion johdolla lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmatyössä olevien virastojen edustajia on kuultu ja lasten ja nuorten kokemuksia elämästään ja hyvinvoinnistaan on kasattu. Myös lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmatyössä käytettyjä alueellisia verkostorakenteita on arvioitu opetusviraston toimesta. Tästä LASU-kollegion kehittämistyöstä on nostettavissa viisi mahdollista visiota lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantamiselle:

- Turvallisten ja terveellisten, kaikille sopivien lähiyhteisöjen vahvistaminen.
- Mahdollisuus kehittyä ja kasvaa taidoissaan sekä saada vertais- ja ammattilaistukea.
- Mahdollisuus saada tietoa ja osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon ja suunnitteluun.
- Mahdollisuus tehdä omannäköisiä ratkaisuja elämän ja tulevaisuuden suhteen ilman paineiden luontia.
- Riittävän lähellä, helposti löydettävissä ja saavutettavissa olevat palvelut

Lasten hyvinvointitietotyön kehittämisen rinnalla työryhmä seuraa myös pääkaupunkiseudun ”Lapsen paras – yhdessä enemmän” -kehittämishanketta, jonka laaja palvelujen uudistamiskonsepti voi tuoda uusia haasteita tietotyön sisältöjen määrittelyyn ja merkitykseen. Hanke on osa hallituksen kärkihanketta, lasten ja perheiden muutosohjelmaa Lapea. Hankkeessa uudistetaan lasten, nuorten ja perheiden palveluiden järjestämisen ja tuottamisen rakenteet sote- ja maakunta-uudistus huomioiden.

LÄHTEET

- Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus**, Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, Helsinki-aineisto vuosilta 2013, 2014 ja 2015. **Kaikkonen R, Murto J, Pentala O, Koskela T, Virtala E, Härkänen T, Koskenniemi T, Ahonen J, Vartiainen E & Koskinen S.** *Alueellisen terveys- ja hyvinvointitutkimuksen perustulokset 2010–2015.*
- CHILDCARE-tutkimushanke 2015–2017.** Helsingin varhaiskasvatuskyselyn 2016 tuloksia tutkimukseen osallistuneiden kuntien käyttöön. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Jyväskylän yliopisto, Tampereen yliopisto. Julkaisemattomat tulokset. (N=771–773)
- EasySport-kysely** (2016) Helsingin kaupungin liikuntavirasto.
- Haapamäki, Elise & Alshail, Faris** (2016) *Helsinkiäisten aikuisten koettu terveys ja elintavat*, Tilastoja 2016:9, Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Helsinkiäisten liikuntakäyttäytyminen** (2015) Helsingin kaupungin liikuntavirasto.
- Käypä hoito suositus, lihavuus (lapset) sekä karies (hallinta).** <http://www.kaypahoito.fi/web/kh/etusivu>
- Lehtinen, Sonja** (2015). *Selvitys helsinkiäisnuorten liikuntamahdollisuuksista ja liikunnan esteistä.* Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskus.
- Lyly, Auri** (2016) *Sosiaalinen raportointi asiakastiedon tuottajana.* Tutkimuksia ja raportteja 2:2016. Helsingin kaupunki, Sosiaali- ja terveysvirasto.
- Malander, Johanna** (2016) *Helsinkiäisten lapsiperheiden koettu hyvinvointi.* Työpäpöri 2016:4, Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Mäki, Päivi ym.** (2017) Tietolähteenä Avohilmo-rekisteri. Lasten ylipainon valtakunnallinen seuranta. *Lääkärilehti* 4/2017.
- Salmi, Saara & Lipponen, Lasse** (2013) *Lapsen voimavarat hyvinvoinnin edistäjänä. Alle kouluikäisten lasten hyvinvoinnin tukeminen vanhempien päivähoidon ja neuvolan yhteistyönä.* Työpäpöriä 2013:1. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus, SOCCA.
- Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsinkiässä** (2016) Helsingin kulttuurikeskus.
- Tilastoaineistolähteet:**
Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus, Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, Helsinki-aineisto vuosilta 2013, 2014 ja 2015
Helsingin kaupunginkirjasto
Helsingin kulttuurikeskus
Helsingin liikuntavirasto
Helsingin nuorisosiainkeskus
Helsingin kaupungin opetusvirasto
Helsingin sosiaali- ja terveysvirasto
Helsingin kaupungin varhaiskasvatusturasto
Kela, Kelasto-tietokanta
Kouluterveyskysely 2013, Helsingin aineisto
Tilastokeskus, väestö-, asunto-, tulo- koulutus- ja työssäkäyntitilastot

Lasten hyvinvointi suurpiireittäin

Eniten Vähiten

	Helsinki	Suurpiirit						
		Eteläi- nen	Läntin- en	Keski- nen	Pohjoi- nen	Koilli- nen	Kaak- koinen	Itäinen
Alle 18-vuotiaiden määrä	103 530	14 593	17 122	9 749	8 857	19 911	9 295	21 383
Alle 18-vuotiaiden osuus väestöstä	16,5	13,3	16,0	10,7	20,7	20,3	18,8	19,5
Vieraskielisten osuus alle 18-vuotiaista	17,2	7,8	16,5	11,5	8,0	18,7	14,1	29,9
Kolme tai useampi alaikäinen lapsi perheessä	12,8	9,2	12,2	9,0	13,6	14,6	12,5	15,9
Yhden huoltajan perheissä asuvat lapset	25,2	20,8	25,3	24,7	19,0	25,6	26,3	30,6
Alle 18-vuotiaiden lasten äitien työllisyysaste	74,9	80,4	75,4	75,3	82,2	74,0	75,8	67,2
Alle 18-vuotiaiden lasten isien työllisyysaste	85,1	89,5	85,2	84,9	90,1	85,2	85,0	78,9
Kahden huoltajan käytettävissä olevan rahatulon mediaani	62 458	76 383	62 282	58 307	71 801	59 233	63 364	55 344
Yhden huoltajan käytettävissä olevan rahatulon mediaani	31 454	35 934	32 056	30 505	33 835	30 913	31 404	29 437
Pienituloisissa asutokunnissa asuvien osuus lapsista	11,7	7,5	12,0	10,9	6,7	11,2	11,6	17,5
Toimeentulotuesta osalliset lapset	17,4	5,0	15,4	13,4	8,0	20,0	14,5	27,5
Yli 9 kk toimeentulotuesta osalliset lapset	8,2	2,1	7,8	5,8	3,6	9,8	7,2	14,6
Lastensuojelun asiakkaiden osuus	7,5	3,4	6,6	6,3	4,3	9,1	5,7	9,9
Kotihoidontuella hoidettavat 1–2-vuotiaista	48,2	38,5	48,8	43,5	47,6	49,6	47,4	57,7
Yksityisen hoidon tuella hoidettavat 3–6-vuotiaista	9,5	17,5	12,3	8,4	8,3	5,9	9,9	5,6
Kunnan päivähoitossa hoidettavat 3–6-vuotiaista	77,4	61,1	66,8	74,1	67,5	76,1	73,2	75,7
Taiteen perusopetukseen osallistuneet	14,6	26,7	17,3	22,1	17,2	13,1	21,0	8,8
Ylipainoisten lasten osuus 13-vuotiaista	9,4	4,5	8,7	12,9	8,3	9,7	6,6	12,1
Runsaasti kariesta 7-vuotiaista	6,0	4,8	6,1	4,6	4,1	7,2	3,4	7,8
Runsaasti kariesta 17-vuotiaista	13,7	9,1	12,9	20,6	8,8	14,4	7,1	17,9
Tupakoivien osuus raskaana olevista	6,0	2,3	6,4	3,8	5,1	7,8	6,2	9,9
Raskautta edeltävä alkoholinriskikäyttö	3,7	4,1	3,2	5,3	3,1	2,9	3,4	2,9

Vuoden 2016 tai uusin mahdollisin tieto. Östersundom ei pieneen väestömääränsä vuoksi ole mukana vertailussa.

TIEDUSTELUT

Stina Högnabba, p. 09 310 42525
etunimi.sukunimi@hel.fi
Sanna Ranto, p. 09 310 36408
etunimi.sukunimi@hel.fi

KUVIOT JA TAITTO

Lotta Haglund

JULKAISIJA

Helsingin kaupungin tietokeskus
PL 5500 (Siltasaarekatu 18–20 A)
00099 Helsingin kaupunki

PUHELIN

09 310 1612

INTERNET

WWW.HEL.FI/TIETOKESKUS/